

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel
Mùdùrlùđù

Eser Adı: Dîvân ve Şehr-engîz-i Bursa
Mùellifi: Mânî
Hazırlayan: Şener Demirel
Yayın Yılı: 2017
ISBN: 978-975-17-3557-7
Ana Yayın Numarası:3290
Kùltür Eserleri Dizisi-483

Adres: Anafartalar Mahallesi,
Cumhuriyet Caddesi, No: 4, B-Blok,
06030 Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr-
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

16. Yüzyıl Şairlerinden
MÂNÎ
Dîvân ve Şehr-engîz-i Bursa

Dr. Şener DEMİREL

Ankara

2017

I.BÖLÜM

MÂNÎ; HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

I.1. Hayatı

XVI. yüzyıl Divan şairlerinden biri olan Mânî'nin asıl adı Mehmed'dir. Daha çok Şeyh Mehmed ve Mehmed Çelebi namı ile tanınan şairden bahseden kaynaklarda doğum yılı ve yeri hakkında herhangi bir bilgi yoktur.¹ Kanunî Sultan Süleyman dönemi âlimlerinden ve kadılarından Çalık Ali'nin küçük oğlu ve Mevlânâ Abdurrahman Efendi'nin küçük kardeşidir.²

Mânî'nin ailesinden sadece babası Çalık Ali ve ağabeyi hakkında bilgi mevcuttur. Nev'î-zâde Atâ'î, Şakâ'ik Zeylî'nde babası Çalık Ali Efendi'nin Mâlûl Mehmed Emin Efendi (ö. H.963/M.1555)'den H.942/M.1535'te mülâzım olduğunu, aynı tarihlerde Hekim-zâde Çelebi (ö. H.950/M.1543)'nin Kestel Câmii yakınında yaptırdığı medreseye 20 akçeyle müderris tayin edildiğini, bir süre sonra kadılığı seçtiğini, bazı büyük beldeler (bilâd-ı celîle) de kadılık yaptığını ve nihayet Konya'da kadı iken H.973/M.1565'te vefat ettiğini kaydeder. Sicill-i Osmânî'de de Şakâ'ik Zeylî'ndekine benzer bilgiler mevcuttur (Mehmed Süreyya 1311: III/499).

¹ İbrahim Kutluk (hzl.) (1978). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü's- Şuarâ*. C. II. Ankara. 847-848; Mustafa Beyânî. *Tezkiretü's-Şuarâ*. İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 2508. yk. 78; Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eş'âr*. Şehit Ali Paşa Ktp. No.1877. yk. 84b-85a; Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzî's-Şuarâ*. Nuruosmaniye Ktp. No:3724. yk.129b-130a; İsmâil Belig. *Nuhbetü'l- Asâr li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp.TY. 1182. yk.83; Şemsettin Kutlu (hzl.) (1975). *Faik Reşad, Eslâf*. İstanbul: Tercüman 1001Temel Eser Yay. 153.

² İbrahim Kutluk (hzl.) (1978). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü's- Şuarâ*. C. II. Ankara. 848; Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzî's-Şuarâ*. Nuruosmaniye Ktp. No:3724. yk.129b-130a; İsmâil Belig. *Nuhbetü'l- Asâr li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp.TY. 1182. yk. 84b-85a; Şemsettin Kutlu (hzl.) (1975). *Faik Reşad, Eslâf*. İstanbul: Tercüman 1001Temel Eser Yay. 153; Şemsettin Sâmî (1996). *Kâmûsu'l- A'lâm*. C. 6. Ankara. 4137.

Mânî'nin ağabeyi Abdurrahman Çelebi de babası ve kardeşi gibi müderrislik ve kadılık yapmıştır. Nev'î-zâde, onun Hoca Atâullâh Efendi'den (ö. H.979/M.1571) mülâzemetle müderris olup 997/1588'de Silivri Pîrî Paşa Medresesi'nde müderrisliğe başladığını ve Çorlu Medresesi müderrisliğinden sonra kadılığı seçerek, Kayseri, Konya, Diyarbakır (Âmid) kadılığı yaptığını ve ona bir ara Vize kazası Saray ilhâkı mevleviyeti verildiğini, nihayet H.1020/M.1611 civarında öldüğünü kaydetmektedir (Nev'î-zâde, 1989: 547). bu arada “ ‘ilm ve irfanla meşhûr, nîk-nefs, hoş-tab’ ve hoş-sohbet” olduğu da belirtilir

Küçük yaştan itibaren medrese eğitimi gören Mânî, medrese tahsilinden sonra Anadolu Kazaskeri Mevlânâ Ahmed Efendi'ye intisab etmiştir.³ Mollâ Ahmed Efendi'nin yanında oldukça zor günler geçiren Mânî, daha sonra aynı zamanda Ebussuud Efendi'nin damadı olan Şeyhülislâm Mâlûl-zâde Mehmed Efendi'den ders alma şerefine nail olmuştur.⁴ Bir müddet sonra da Mâlûl-zâde Mehmed Efendi'den mülâzim olan Mânî, muhtelif yerlerde kadılık ve müderrislik yapmıştır. Bu dönemlerde oldukça sıkıntılı günler geçiren Mânî, Mollâ Ahmed Efendi için yazdığı nesip bölümü şitâiyye olan ve oldukça canlı tasvirler içeren kasidesinde, çektiği sıkıntıları dile getirdikten sonra, ondan Fenârî Medresesi'ne tayin edilmesini ister:

Çerâgunam nola şem'-i murâdumı yaksan

Fenârî Medresesin bana eylesen i'tâ (K-3/30)

³ İbrahim Kutluk (hzl.) (1978). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü's- Şuarâ*. C. II. Ankara. 848; Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzû's-Şuarâ*. Nuruosmaniye Ktp. No:3724. yk.129b-130a; Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eş'âr*. Şehit Ali Paşa Ktp. No.1877. yk.84b-85a.

Yukarıda adı geçen Molla Ahmed: Şemseddin Ahmed Ensârî'dir. Gence Karabağlı'dır. Tahsil için İstanbul'a

⁴ Mâlûl-zâde Mehmed Efendi; Kanunî dönemi kazaskerlerinden Mâlûl Mehmed Emin Efendi'nin oğludur. Uzun müddet Ebussuud Efendi'nin mülâzımlığını yaptıktan sonra ona damat olmuştur. İstanbul Pîrî Paşa ve Sahn-ı Seman medreselerinde müderrislik yaptıktan sonra kadı oldu. 1580'de yaklaşık birbuçuk sene şeyhülislâmlık yapmıştır. Kaynaklarda ulemâ arasında olgun kişiliği, iyi ve düzgün konuşması ile tanındığı belirtilen Mâlûl-zâde Mehmed Efendi'nin bir eseri olduğuna dair herhangi bir bilgi yoktur. Tahsin Özcan (2003). “Mâlûl-zâde Mehmed Efendi”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 28. Ankara: TDV Yay. 456-457.

Bu isteğine bir türlü ulaşamayan Mânî, bir müddet sonra Serdar Güzelce Mahmut Paşa'ya intisap eder ve bu zatın tavassutuyla H.1007/M.1598-99'da Ordû-yı Hümâyûn kadılığına tayin edilir.⁵ Aynı yıl içinde de kendi ifadesiyle, bu dünyadan murat alamadan ölür.⁶ Riyâzî Tezkiresinde, Mânî'nin ölürken aşağıdaki beyti söylediği rivayet edilmektedir:

Benem ol cûy ki yollarda kalup hâke girer
İremez zâyi olur lücce-i ummâna degin ⁷

Şakâ'ik Çevirisi'nde de bu konuyla ilgili olarak, "öldüğü sırada elbisesinin cebinde bulunan gazel şudur" ifadesinden sonra aşağıdaki "değın" (kimi kaynaklarda "kadar") redifli gazel verilmiştir:

İrüşür nâlelerüm günbed-i gerdâna degin
Dökerüm göz yaşımı her gice dâmâne degin

Şu'arâ firkati vasf itmede 'asırlardur
Kimse vasf idemedi firkati bu âna degin

Benem ol cûy ki yollarda kalup hâke girer
İremez zâyi olur lücce-i ummâna degin ⁸

Mânî'nin ölüm yeriyle ilgili olarak sadece Riyâzî Tezkiresi'nde ve Eslâf'ta bilgiler bulunmaktadır. Söz konusu kaynaklarda Mânî'nin ölüm yeri olarak Hezargrad (Razgrad)

⁵ Şemsettin Kutlu (hızl.) (1975). *Faik Reşad, Eslâf*. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser Yay. 153.

Semra Tunç (2007). "Onaltıncı Yüzyıl, Divan Şairi Mânî ve Şiirleri". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 21: Güzelce Mahmud Paşa; Sultan II. Selîm'in bendelerindedir. Enderûn-ı Hümâyûn'dan Siyavuş Paşa'nın dikkatini çekmiş ve Yeniçeri Ağası olmuştur. Kars ve Tuna muhafızı, vezîr- i sâbi' ve vezîr-i sâlis olmuş, sadaret kaymakamlığı yapmış bir zattır. 1013/1605'te ölen Mahmud Paşa müderris ve muktedir bir kişi idi (bk. Sicill-i Osmânî, IV/316).

⁶ Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzü'ş-Şuarâ*. Nuruosmaniye Ktp. No: 3724. yk. 129b-130a; Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eş'âr*. Şehit Ali Paşa Ktp. No.1877. yk. 84b-85a; İsmâil Belig. *Nuhbetü'l- Asâr li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp.TY. 1182. yk. 83; Edirneli Mehmed Mecdi. *Hadâiku'ş-Şakaik*. 547.

⁷ Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzü'ş-Şuarâ*. Nuruosmaniye Ktp. No:3724. yk.129b-130a.

⁸ Edirneli Mehmed Mecdi. *Hadâiku'ş-Şakaik*. 547.

verilmiştir.⁹ Ayrıca Mânî'nin ölüm tarihiyle ilgili olarak da Şakâik Çevirisi, Riyâzî'ş-Şuarâ, Zübdetü'l-Eş'âr ve Eslâf'ta Kesbî'nin düşürdüğü tarihe yer verildiği görülmektedir.

Tarih:

Didüm göçdi ma'ânî nakş-perdâzı idi Mânî¹⁰

Bu tarihe ve birçok kaynağın ortak görüşüne göre H.1007/M.1598-1599'da vefat eden Mânî, Razgrad kasabasında bulunan Maktul İbrahim Paşa Câmîi'nin bitişiğindeki hazirede medfundur.¹¹

Kaynaklarda hakkında olumsuz ifadeler zikredilmeyen, aksine genellikle olumlu sözler söylenen Mânî'nin isteklerine ulaşamaması mânidârdır.¹² Kınalı-zâde ve Beyânî, tezkirelerini yazdıkları zaman Mânî hayattadır. Hatta adı zikredilen kaynaklardaki ifadelerden anlaşıldığına göre gençtir de. Ayrıca, her iki tezkireci de Mânî'nin ümit vaad eden bir şair olduğu hususunda hem fikirdirler. Bunlara ek olarak Beyânî "...şi'ri dahı kendi gibi bî-nazîr ü bî-bedel ma'nası latîf ü lafzı güzeldür" (Beyânî, yk.78) ifâdesiyle sûreten de güzel olduğunu söyleyerek onu tanıdığına göndermede bulunur.

Mânî'nin isteklerine ulaşamamasının sebeplerine dair bazı ipuçlarını, Kaside-i Mânî Der-Hakk-ı Hâce-zâde Şems Efendi başlığı altında Hoca-zâde Şems Efendi vasfındaki kasidede görmek mümkündür. İşlediği bir suçtan dolayı hocasına şikâyet edilen şair, söz konusu kasidede (K1/27-33) kendisini savunur ve hiç kimsenin kendisini "zen-barelikle"

⁹ Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzî'ş-Şuarâ*. Nuruosmaniye Ktp. No:3724. yk.129b-130a; Şemsettin Kutlu (hzl.) (1975). *Faik Reşad, Eslâf*. İstanbul: Tercüman 1001Temel Eser Yay. 153.

¹⁰ Edirneli Mehmed Mecdi. *Hadâiku'ş-Şakaik*. 547; Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzî'ş-Şuarâ*. Nuruosmaniye Ktp. No:3724. yk. 129b-130a; Kaf-zâde Fâ'izî; Tezkire. yk. 84b-85a; Şemsettin Kutlu (hzl.) (1975). *Faik Reşad, Eslâf*. İstanbul: Tercüman 1001Temel Eser Yay.153.

¹¹ Edirneli Mehmed Mecdi. *Hadâiku'ş-Şakaik*. 547; Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzî'ş-Şuarâ*. Nuruosmaniye Ktp. No:3724. yk. 129b-130a; Şemsettin Kutlu (hzl.) (1975). *Faik Reşad, Eslâf*. İstanbul: Tercüman 1001Temel Eser Yay. 153. Mânî'nin ölüm tarihi konusunda Sicill-i Osmânî'de tarihi konusunda ciddi bir yanlışlık bulunmaktadır.

¹² Semra Tunç (2007). "Onaltıncı Yüzyıl, Divan Şairi Mânî ve Şiirleri". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 21.

suçlayamayacağını, böyle kötü bir fiilin kendisinden sadır olamayacağını, bununla birlikte güzel sevmenin büyük bir suç olmadığını söyleyerek, hem bu işte bir günahı olmadığına yemin eder, hem de suçu varsa affını diler. Bu arada şaire isnat edilen suçun gerçekte var olduğuna dair birtakım izlere kendi şiirlerinde, özellikle Bursa Şehr-engîzi'nde ve yer yer şehr-engîz türüne yakın ifadelerin yer aldığı bazı gazellerinde rastlamak mümkündür. Bütün bu olumsuz gelişmeler neticesinde Hoca-zâde Şems Efendi ile olan ilişkisinin zedelenmesinden dolayı Mânî, Mâlûl-zâde'ye intisap etmiş ve eğitimini bu şahsın yanında tamamlamıştır.

Mânî hakkında dile getirilen dedikoduların onun ikbâl yollarında ilerlemesine engel olduğu ve şairin bu durumdan çok büyük bir üzüntü duyduğu bir gerçektir. Yoksa iyi bir aileye mensup olduğu ve iyi bir eğitim aldığı anlaşılan Mânî'nin bu derece sıkıntı çekmesi ve memduhlarından mansıb dilenmesi pek makul görünmemektedir. Zirâ, babası ve ağabeyi birçok medresede müderrislik ve büyük beldelerde kadılık yapmışlar; dahası babasının, kadılık yaptığı esnada Konya'da öldüğü ve ağabeyi Abdurrahman Çelebi'nin de Mânî öldüğünde, yani 1008/1599'da Konya kadısı olduğu kaynaklarda kaydedilmektedir (Mehmed Süreyya 1311: III/499; Nev'î-zâde 1989: 547).

I.2. Sanatı

Asıl adı Mehemmed/Mehmed olan şairin Mânî mahlasını seçmesi, kimi kaynaklar tarafından gösterişli ve güzel bir yüze sahip olmasına bağlanmıştır. Örneğin Mânî hakkında ilk bilgileri zikreden Kınalı-zâde Hasan Çelebi, tezkiresinde bu hususu şöyle dile getirmiştir:

“Mânî çi bûd u sûret-i bî Mânîyeş çi bûd

Mânî menem ki çihre-güşâ-yı melâhetem (Mânî-i Şirâzî)¹³

“(Nakkaş) Mânî ne idi ki, onun mânâsız resimleri ne olsun. Güzelliğin çehresini açan (güzelliği meydana çıkararak) Mânî benim.” fehvâsı masdûka-i hâl-i cemâli olmağın mahlâs-ı mezbûrî ihtiyâr itmişdür”.¹⁴

¹³ İbrahim Kutluk, Beyânî Tezkiresi'nin dipnotunda; “Yazmada bu beytin yanında ‘Mânî-i Şirâzî’ yazılıdır” diyor. İbrahim Kutluk (1997). *Beyânî Mustafa Bin Carullah, Tezkiretü'ş-Şuara*. Ankara. Türk Tarih Kurumu Yay.

Kınalı-zâde Hasan Çelebi ve Mustafa Beyânî, Mânî'nin kabiliyetli, zarif, beliğ ve fasîh genç bir şair olduğunu söylüyorlar. Kınalı-zâde “Ünfüvân-ı cevânîde kalem-i fikret ü hayâl ile resm-i sûret-i kîl ü kâl ve tahrîr-i nukûş-ı kelâm u makâle dest-azmâyılık ve tûtî-i tab'-ı pür-nezâketi mısır-ı belâgat u fesâhetde şekker-haylık üzredür”¹⁵ dedikten sonra Mânî'nin bu vadiye daha başarılı olacağını ümit ve temenni ederek sözlerini şöyle sürdürür: “ümidümüzdür ki medâric-i terakkî ile kasr-ı kemâle müteallî olup zirve-i kulel-i teferruka akdâm-ı ikdâm ile teselluk ide.”¹⁶ Aynı şekilde Mustafa Beyânî de “şiiri dahi kendisi gibi bî-nazîr ü bî-bedel ma'nâsı ise latîf ve nazmı güzeldir.”¹⁷ diyerek şairin şiirdeki kabiliyetini bi-hakkın teslim eder. Bunlara ilave olarak Sicill-i Osmanî'de de “şâir-i mâhir ve âlim-i fâzıl idi” kaydıyla Mânî'nin maharetli bir şair ve faziletli bir âlim olduğu belirtilmektedir.¹⁸

Mânî hakkında bir makalesi bulunan Semra Tunç (Tunç, 2007), Manî'nin sanatı hakkında bilgi verirken Kınalı-zâde Hasan Çelebi'nin Mânî hakkındaki övgü dolu sözlerine dikkat çeker ve şöyle der: “Kınalı-zâde Mânî'den övgüyle bahsetmekte, tezkiresini yazdığı tarihlerde genç, ümit vaad eden bir şair olduğunu ve terakkî merdiveni ile kemâl kasrına yükseleceği ümidini dile getirmektedir. Şiirlerinden örnekler de veren Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Mânî'nin aşağıdaki gazelinin veriri ve bu gazelin kendi şiirine nazîre yazıldığını belirterek, kendi şiirini de kaydeder:

Reh-i 'aşkuñda ne gam çekse gönül derd ü gamuñ

Ey şeh-i mülk-i cefâ şimdi mi gördük keremüñ

Bezme geldüñ elini öpmeğe bâ'is olduñ

¹⁴ İbrahim Kutluk (hızl.) (1978). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. II. Ankara. 848.

¹⁵ İbrahim Kutluk (hızl.) (1978). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. II. Ankara. 848; Mustafa Beyânî. *Tezkiretü's-Şuarâ*. İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 2508. yk. 78.

¹⁶ İbrahim Kutluk (hızl.) (1978). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. II. Ankara. 848.

¹⁷ Mustafa Beyânî. *Tezkiretü's-Şuarâ*. İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 2508. yk. 78.

¹⁸ Mehmed Süreyya. *Sicill-i Osmanî*. 4.Cilt. 134.

Oldı ey câm-ı safa-bahş mübârek kademün

Ey musavvir o bütün sanma benânın yazduñ

Düşdi engüştini tahrîr ider iken kalemün

Arturup düşmeni dâg üstine dâg urdı o mâh

Oldı ey Mânî-i dil-haste ziyâde elemün

gazel-i mezbûr rakamu'l-hurûfun bu gazeline nazire vaki' olmuş idi: Gazel-i rakamu'l-hurûf:

Gül gül oldı mey ile ruhları her bir sanemün

Yir yir açıldı yine gülleri bâg-ı İremün

Hûn-ı 'uşşâkı içürseñ mey-i gül-gûn yirine

Nûş-ı cân ey gözi mestâne ziyâd ola demün

Halk ragbetler ider kuhle eğërçi umaruz

Bize ol minneti çekdürmeye hâk-i kademün

Meded ey kaşları ya katı keremdür gönder

Kim biri biñe geçer nâvek-i cevri ü sitemün

Bülbül-i dil nola derd ile figân itse daşan

Hârlar aldı yine dâmenin ol gonca-femün (Kınalı-zâde 1989: II/848-49)

Kınalı-zâde'nin, Mânî'nin kendisine nazîre yazdığını söylediği bu şiirin benzeri, asrın başlarında ölen Âhî'nin (ö.1517) divanında da bulunmaktadır. Kınalı-zâde'nin bu şiiri bilmemesi pek mümkün görünmüyor. Ancak Âhî'den söz ederken söz konusu şiiri vermemiştir. Âhî Divanı'nda bulunan;

Nice tahrîr ideyin nâmede derd ü elemün

Bağrı yufka kâğıduñ gözleri yaşlu kalemün

matlalı bu gazel (Sungur, 1994:132), Latifî Tezkiresi'nde -sadece matla'ı verilerek- Aşçı-zâde Hasan Çelebi'ye ait gösterilmiştir. (İsen, 1998: 101). Bize göre Mânî'nin şiiri Kınalı-zâde'ye değil, Âhî'ye nazîredir. Hattâ Kınalı-zâde'nin şiirinin de Âhî'ye nazîre olma ihtimali yüksektir.

Mânî'nin şiirlerinde çeşitli nedenlerden kaynaklanan şikâyetlerin fazlalığı dikkat çeker. Söz konusu şikâyetler ya kendisine isnat edilen suçlamalardan, ya maddiyattan, ya hayatın çeşitli sıkıntılarında ya da iyi bir makam-mevkiye sahip olamamaktan kaynaklanmaktadır. Hangi sebepten olursa olsun şairin içinde bulunduğu durumu memduhlarına dile getirmekten geri durmadığı da bir gerçektir:

Bulmadum ölmekten özge yâreme merhem dirîg

Pâ-bürehne niçe kez gezdüm cihânı serseri

.....

Sipîhr-i dîn u denî bana çok cefâ kıldı

Ki zulm ile şeref-i hıdmetünden itdi cüdâ

Dahası içinde bulunduğu geçim sıkıntısını dile getirdiği bir kaside yazması ve diğer kasidelerinin ve gazellerinin satır aralarında da bu konudaki duygu ve düşüncelerini dile getirmiş olması, şairin içinde bulunduğu şartların onu ne derece etkilediğini göstermesi açısından dikkate değerdir.

Şairin şiirlerinde her fırsatta şikâyet-âmiz ifadelerle başvurmasının bir başka delili, şiirlerinde çok sık bir şekilde “ey” seslenme edatını kullanmış olmasıyla açıklanabilir. Böyle bir ifade tarzına sık bir şekilde başvurmuş olması, sesini, içinde bulunduğu hâlet-i ruhiyyeyi başkalarına duyurma ihtiyacından kaynaklanmış olabilir. Burada şikâyet kaynağı ister geçim sıkıntısı, ister sevgili, ister memduh, ister kendisi-kendi gönlü-olsun, fark etmemekte; gerçek olan şairin böyle bir ihtiyacı hissederek bunları dışa vurma çabası içine girmiş olmasıdır.

Mânî'nin bir yönüyle sanatını, bir yönüyle dünya görüşünü, bir yönüyle de hayata bakışını ortaya koyması açısından Şehr-engîz'in baş tarafındaki beyitlere bakmakta fayda vardır sanırım. Söz konusu beyitlerde önce Allah'a seslenen şair, dertli olduğunu, aşktan inlediğini, aşktan dolayı çaresiz kaldığını, sevgilinin saçlarının havasına kapıldığını, saba rüzgârı gibi perişan olduğunu, güzellerin aklını başından aldığını, bir servi boylu güzeli sevdiğini, gönlünde sevgiliye kavuşma isteğinin, elinde ise bir kadeh olduğunu belirtir:

Hudâyâ derdmendem zâr-ı 'aşkam

Belâ-keş 'âşıkam bîmâr-ı 'aşkam

Giriftâram hevâ-yı zülf-i yâram

Sabâ gibi perişân rûzgâram

Güzeller aldılar sabr u karârım

Degül elde 'inân u ihtiyârum

Sevüp bir servi-kâmet dil-rübâyı

Dil-i şûrîde düşmişdür hevâyî

Gönülde ârzû-yı vasl-ı dil-ber

Dilümde la'l-i cân elde sâgar (Şehr-engîz:1-5)

7. beyit ve daha sonraki beyitlerde gönül şehrini mecazî aşkın mekân tuttuğunu belirten şair, bundan dolayı Allah'ı unuttuğunu, O'nun rızasına uygun hareket etmediğini, ömründe bir kez bile olsa niyet edip de namaz kılmadığını, imama değil şeytana uyduğunu ve 'ey Allah'ım bütün işim fîsk u fücür, cürm ü isyan olmasına rağmen bana senden başka derman yok.' diyerek nedamet duygularını dile getirdiği görülür:

Gönül şehrin tutup 'aşk-ı mecâzı

Unutdum sen Hudâ-yı bî-niyâzı

Saça yarar bir iş yok bende asla
Yaramaz oldu ahvâlüm dirîgâ

Şu deñlü bende vardur cürm ü dalâlet
Namaza kılmadum ‘ömrümde niyyet

Göñül nefsum diyen nâdâna uydı
Îmâma uymadı şeytâna uydı

Rükû’a varmadı bu nefs-i bed-rû
Muhassal hiç eyü varmadı aslâ (Şehr-engîz: 7-11)

Bütün bu olumsuzluklara karşı şair, Allah’tan Hz. Peygamber’in yüzü suyu hürmetine günahlarının bağışlanmasını, kendisine lutuf ve ihsanda bulunmasını ister:

Yüzüm kıl âb-ı rahmetden mutarrâ
Habîbüñ yüz suyına Hudâyâ

Îlâhî Mânî-i zâra meded kıl
Ana ihsânını lutf it sened kıl

Sırâtı giçmege geldükde ‘âlem
Ben andan hoş geçem bazan umaram (Şehr-engîz: 20-22)

Mânî’nin şiirlerinde bir dil ve üslup özelliği olarak yer yer zincirleme isim ve sıfat tamlamalarına da rastlamak mümkündür. Gerçi divanın bütünü dikkate alındığında tespit edilen zincirleme isim ve sıfat tamlamalarının sayısı az sayılabilir. Ancak yine de şairin bazı mısralardaki bütün kelimeleri bir tamlama içinde kullandığı dikkat çeker. Aşağıda söz konusu kullanıma örnek beyitler yer almaktadır:

**Şâh-1 Cemşîd-haşem Husrev-i hurşîd-‘alem
Dâver-i taht-1 akâlim-i cihân-ârâyî**

**Tâc-bahşende-i her şâh-1 diyâr-1 İslâm
Tâc-h‘âhede-i her memleket-i Tersâyî**

**Râyet-efrâz-1 meyâdin-i memâlik-gîrî
Meş‘al-efrûz-1 serâ-perde-i mülk-ârâyî (K-1/-2,3)**

**Mukarrebân-1 harîm-i harem-sarây-1 ezel
Mücâvirân-1 zevâya-yı târem-i devvâr (K-4/29)**

I.3. Eserleri

I.3.1. Divan

Mânî’den bahseden kaynaklardan biri olan Kaf-zâde Fâizî, Zübdetü’l-Eş‘ar adlı eserinde “müretteb dîvânı görülüp bu ebyât andan intihâb olundu”¹⁹ derken, Kâtip Çelebi ise Keşfü’z-zünûn’unda “ Divan-ı Mânî, Türkî” kaydını düşmüşlerdir. Bu iki kaynak dışında Mânî’den bahseden başta Kınalı-zâde olmak üzere, kaynakların hiçbiri Mânî’nin divanının varlığı konusunda bir bilgi vermemişlerdir. Bu nedenle Kaf-zâde Fâizî ve Kâtip Çelebi’nin verdiği bilgiler belli bir ölçüde de olsa bugün için doğrulanmıştır.

Mânî Divanı’nda dört kaside, bir kıt’a-ı kebire, bir terhib-bent, bir müseddes, bir tesdis, beş tahmis, 107 gazel ve 8 tane de müfred/matla beyti bulunmaktadır. Eser bu hâliyle küçük çapta bir divan, daha doğrusu bir divançe özelliği taşımaktadır. Divanda yer alan şiirleri nazım şekillerine göre şöyle değerlendirmek mümkündür:

I.3.1.1. Kasideler

¹⁹ Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü’l-Eş‘ar*. Şehit Ali Paşa Ktp. No.1877. 84b-85a.

Mânî Divanı'nda dört kaside bulunmaktadır. Söz konusu kasidelerden ilki Hoca-zâde Şems hakkındadır ve 41 beyitten meydana gelmiştir. 51 beyitten meydana gelen ikinci kaside Demir Kapı fatihi Özdemiroğlu Osman Paşa hakkında, 38 beyitten meydana gelen üçüncü ve 39 beyitten meydana gelen dördüncü kasideler ise aynı zamanda şairin hocası olan Ahmed Efendi vasfındadır.

I.3.1.2. Musammatlar

Divanda musammat nâzım şekliyle kaleme alınmış bir terkîb-bent, iki müseddes, bir tesdis ve iki tane de Fuzûlî'nin iki gazeline yazılan tahmisler bulunmaktadır. Terkîb-bent, konusu itibariyle bir mersiye'dir.

I. 3. 1. 3. Kıt'a-ı Kebîre

Divanda yer alan şiiirlerden biri de aynı zamanda bir tarih manzumesi olan kıt'a-ı kebîredir. 32 beyitten meydana gelen bu manzume H.1006/1597-98 tarihinde Maraş mîr-i mirânı olan Mahmud Paşa'nın Hz. Mevlânâ'nın mezarına gümüşten bir kafes yapması üzerine düşürülmüş bir tarih kıtasıdır.

I. 3. 1. 4. Gazeller

Mânî Divanı'nda 107 gazel bulunmaktadır. Fuzûlî'nin iki gazeline yapılan iki tahmis değerlendirme dışında tutulursa eğer, söz konusu gazellerin beyit sayılarına bakıldığı zaman, bunların çok büyük bir oranda 5'er beyitten meydana geldikleri görülür. Aşağıdaki tabloda bu durum açık bir şekilde görülmektedir:

Tablo1: Gazellerin Beyit Sayıları.

Beyit sayısı	Gazel sayısı
3	1
5	103
6	2
7	1
Toplam	107

I. 3. 2. Şehr-engîz-i Bursa

Mânî'nin, Divanı, çeşitli şiir mecmuaları ve tezkirelerdeki şiirleri dışında bir de Bursa Şehr-engîzi'ni adlı bir eseri vardır. Eser 162 beyitten meydana gelmiştir. Şehr-engîzler ve Nâmeler Mecmuasının²⁰ 29a-35b varaklarının der- kenarında yer alan bu eserin ilk 28 beyti “münâcât” niteliğinde olup, söz konusu beyitlerde Mânî, önce suçunu itiraf ederek Allah'a yalvarır ve bu eseri yazma nedenini açıklar. Konuyla ilgili olması açısından Ahmet Mermer'in, Bursa Şehr-engîzleri Üzerine Bir Karşılaştırma adlı makalesindeki bir tespitine yer vermek gerekir: Şehr-engîzler genel olarak münâcât/ na't, sebab-i te'lif, esas konu ve duâ bölümlerinden meydana gelir. Şehr-engîzlerdeki münâcât, diğer şiirlerde (kasidelerde v.s.) olduğu gibi, Allah'ın büyüklüğü ve sonsuz gücü karşısında kendi çaresizliğini gören kulun yakarışına pek benzemez. Buradaki durum şâirin namazı, niyazı ve dinî görevlerini unutacak kadar güzellere tutkun olması, bu yüzden kendini suçlu görmesi ve Allah'tan af dilemesi şeklindedir (Mermer, 2000:281).

²⁰ Şehr-engîzler ve Nâmeler Mecmuası, Atatürk Üniversitesi, Seyfettin Özege Ktp. Agâh Sırrı Levend Kitapları no: 322-339. 51 varaktan oluşan bu eserde sırasıyla şu şehr-engîzler yer almaktadır:

Cemâli, İstanbul Şehr-engîz'i vr. 1a-9b; Ulvî, Manisa Şehr-engîz'i vr. 10a-22a; Adı bilinmeyen bir şairin İstanbul Şehr-engîz'i vr. 2b-25a; Mesihî, Edirne Şehr-engîz'i vr. 26a-30b; İshak Çelebi, Edirne Şehr-engîz'i vr. 30b-33b; Usûlî, Yenice Şehr-engîz'i vr. 34a-38a; Cefâyî, Rize Şehr-engîz'i vr. 38a-40b

Yukarıdaki şehr-engîzler dışında aynı eserin der-kenarında da şu şehr-engîzler bulunmaktadır:

Zâtî, Edirne Şehr-engîz'i v. 1a-8b; Azîzî, İstanbul Şehr-engîz'i v. 9a-20b; Mânî, Bursa Şehr-engîz'i v. 29a-35b.

Şair, 29-59 beyitler arasında genel olarak tabiat, Bursa ve Bursa'nın etrafındaki coğrafi unsurların güzelliklerini anlatmıştır. Daha sonra şehir-engîzin esas bölümünü oluşturan ve Der-Medh-i Cüvânân başlıklı 60-158. beyitler arasında Bursa'yı ve güzellerini öven Mânî, bu bölümde övdüğü 30 güzelin birincisini beş, sonuncusunu dokuz ve arada kalanları da üçer beyitle tasvir etmiştir. 159-162. Beyitler arasında ise güzellere dua ederek eserini tamamlamıştır.²¹

Eserde bahsi geçen her bir güzele ait bilgiler gelişigüzel verilmiş; bu bağlamda kimileri adları veya sıfatları ile (Yûsuf, Tâci-zâde, Arap-zâde Muhammed, Carullah), kimileri de meslekleri (Kazzâz, Köçek, Sîm-keş, Şeyh, Hakkâk) ile zikredilmiştir. Bunların yanısıra Bakkal Bekir Şâh, Bıçakçı Veli gibi bir iki güzelin hem meslekleri hem de adları ile birlikte anıldığı dikkat çeker.

I. 4. Mânî Divanı'nın Nüsha Tavsifi

Eser, Almanya Berlin Devlet Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Ms.or.oct.3652 numarada kayıtlı bir eserin 303a-317a varakları arasında "Dîvân-ı Mânî" başlığı altında yer almaktadır. Kütüphane kayıtlarında eserin künye bilgileri ile ilgili olarak herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.

Nüshada bir kaside ve gazeller yer almaktadır. Çalışmada yer alan diğer şiirler Şener Demirel (1999) ve Semra Tunç (2007) tarafından yayımlanan makalelerde yer almaktadır.

"BDK" olarak kısaltılan nüshada 1 kaside, 105 gazel bulunmaktadır.

²¹ Agâh Sırrı Levend (1958). *Türk Edebiyatında Şehr-engîzler ve Şehr-engîzlerde İstanbul*. İstanbul. 53-54. Ayrıca Metin Akkuş (1987). *Türk Edebiyatında Şehrengizler ve Bursa Şehrengizleri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. adlı bir yüksek lisans çalışmada Mânî'nin Bursa Şehrengiz'ine de yer verilmiştir.

Yaprak sayısı :21

Satır :25

Yazı :Nesih

Sehergeh tâli‘ oldı âftâb-ı lutf-ı Rabbânî

Ziyâ-bahş oldı âfâka cihânı itdi nûrânî

Son:

Diş bilermiş dökmege kanını Mânî hastenün

Kimseye rahm eylemez bir bî-âmândur hançerün

KAYNAKÇA

Abdukadiroğlu, Abdulkerim (hzl.) (1999). *İsmail Belîğ Nuhbetü’l-Âsâr li-Zeyli Zübdeti’l-Eş‘âr*. Ankara.

Akkuş, Metin (1987). *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Bursa Şehr-engizleri*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Bağdatlı İsmail Paşa (1972). *Keşfü’z-Zünûn Zeyli, İzâhu’l-Meknûn fi’z-Zeyli ‘alâ Keşfi’z-Zünûn ‘an-Esmâi’l- Kütübi ve’l-Fünûn*. C. I. İstanbul.

Demirel, Şener (1999). “16. Yüzyıl Divan Şairlerinden Mânî”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9 (1).

Demirel, Şener (2006). *Sebk-i Hindî, Sözde ve Anlamda Farklılaşma, ‘XVII. Yüzyıl Sebk-i Hindî Şairlerinden Nâilî ve Fehîm’in Şiirlerinde Soyutlama ya da Alışılmamış Bağdaştırmalar*. İstanbul: Turkuaz Yay.

Edirneli Mehmed Mecdî (1853). *Hadâiku’ş-Şakaik*. İstanbul.

Erol, Erdoğan (2003). “Gümüş Şebeke”. *III. Uluslararası Mevlânâ Kongresi- Bildiriler Kitabı*. 5-6 Mayıs. Konya.

İsen, Mustafa (hzl.) (1998). *Sehî Bey, Heşt Behişt*. Ankara: Akçağ Yay.

Kaf-zâde Fâ’izî. *Zübdetü’l-Eş‘âr*. Süleymaniye Kütüphanesi. Şehid Ali Paşa No.1877.

Kâtip Çelebi (1971). *Keşfü’z-Zünûn*. C. I. İstanbul.

Kur’ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli (1993). Ankara: TDV Yay.

Kutlu, Şemsettin (hızl.) (1975). *Faik Reşat, Eslâf (Eski Bilginler, Düşünürler, Şairler)*. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser Yay.

Kutluk, İbrahim (hızl.) (1989). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C II. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.

Kutluk, İbrahim (hızl.) (1997). *Beyânî Mustafa b. Carullah, Tezkiretü's-Şuarâ*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.

Küçük, Sabahattin (1988). "Fuzûlî'nin Bâkî Üzerindeki Tesiri ve Divanında Yer Almayan Bir Şiiri Hakkında". *Millî Kültür* 60.

Levend, Ağâh Sırrı (1958). *Türk Edebiyatında Şehr-engîzler ve Şehr-engîzlerde İstanbul*. İstanbul.

Mânî Divanı. Berlin Devlet Kütüphanesi. Türkçe El Yazmaları. no: 3562, yk. 303a.

Mecmu'a-ı Eş'âr. Süleymaniye Kütüphanesi. Ali Nihad Tarlan No. 21.

Mecmu'a-ı Eş'âr. Süleymaniye Kütüphanesi. Es'ad Efendi. No. 3424.

Mecmu'a-ı Eş'âr. Süleymaniye Kütüphanesi. Ali Nihad Tarlan No. 80/5.

Mecmu'a-ı Eş'âr. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi. Revan No. 1985a.

Mecmu'a-ı Eş'âr. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi. Revan No. 1966.

Mehmed Süreyya (1311). *Sicill-i Osmânî Yâhud Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniye*. C. IV. İstanbul.

Mermer, Ahmet (2000). "Bursa Şehr-engîzleri Üzerine Bir Karşılaştırma". *Journal of Turkish Studies* 24.

Mustafa Beyânî. *Tezkiretü's-Şuarâ*. İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 2508.

Özcan, Abdulkadir (hızl.) (1989). *Nev'î-zâde Atâî, Şakâik-ı Nu'mâniyye Zeyli, Hadâiku'l-Hakâik fî-Tekmîleti's-Şakâik*. İstanbul.

Özcan, Tahsin (2003). "Mehmed Efendi, Malûl-zâde". İslâm Ansiklopedisi. C. 28. İstanbul: TDV Yay.

Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzü's-Şuarâ*. Nuruosmaniye Ktp. No: 3724.

İsmâil Bellig. *Nuhbetü'l-Asâr Li Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 1182.

Sungur, Necati (1994). *Âhî Divânı (İnceleme-Metin)*. Ankara.

Şehr-engîzler ve Nâmeler Mecmuası. Erzurum Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesi Agâh Sırrı Levend Kitapları no: 322-339.

Şemsettin Sâmî (1996). *Kâmûsu'l- A'lâm*. C. 6. Ankara.

Tunç, Semra (2007). “Onaltıncı Yüzyıl Divan Şairi Mânî ve Şiirleri”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 21.

II. BÖLÜM: METİN

DİVÂN

Kasîdeler

1

Kaşîde-i Mânî Der-Hakk-ı Hâ^vce-zâde Şems Efendi²²

Fe‘ûlün Fe‘ûlün Fe‘ûlün Fe‘ûlün

1 Hazân-ı belâ görmese bâğ-ı hâtır
Olurdu ma‘ânî güli anda zâhir

2 Ger olmasa âyîne-i dil mükedder
Vire şûret ebkâr-ı ma‘nâ-yı nâdir

3 Eger yağsa bârân-ı nisân-ı ihsân
Cevâhir şaça tab‘-ı deryâ-makâtır

4 Zuhûrum olurdu Nizâmî gibi çak

²² Semra Tunç (2007). “Onaltıncı Yüzyıl, Divan Şairi Mânî ve Şiirleri”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 21: 11, *Mecmû‘a-ı Eş‘âr*. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi. Revan 1966. yk.173b.

Cihânda baña bir Zâhir olsa zâhir

- 5 Geçinmezdi baña edânî müdânî
Eger olmasaydı ekâbir mükâbir
- 6 Belâgatde miqdârum olurdu ma'lûm
Felek olsa fehm-i maqâdîre kâdir
- 7 Dirîgâ ki devrân katı sifle-perver
E'âlîye düşmen edânîye nâşır
- 8 Felek kûtb-ı maqşûdum üstine dönmez
Dem-â-dem hilâf-ı murâd üzre dâ'ir
- 9 Murâd üzre dönmekde devrân kavî süst
Hilâfında çalâk ü cüst ü bahâdır
- 10 Bahâr-ı murâdât nâ-bûd u ma'dûm
Hazân-ı melâmet nümâyân u zâhir
- 11 Bulınmaz cihân içre bir merd-i şâdık
Sayılmaz münâfiqlar ammâ ki vâfir
- 12 Felekde buña hiç olunmaz ta Hammül
Ki her bâr hâtır geçer yâr şâtır
- 13 Görüp zilletüm eyler a'dâ şemâtet

Güler giryeme her denî-ţab' u kâşır

- 14 Degül ra'd u bârân görüp hâl-i zârım
Felekler melekler baĝa aĝlar acır
- 15 Suĝan kıymetin fehm ider kimse yokdur
Ķanı şimdi 'âlemde ŝarrâf-ı mâhir
- 16 Sözüñ diñlemez kimse tutmuş cihânı
'Adû-yı mu'ânid ħasûd-ı mükâbir
- 17 Suĝandâna bir kimse itmez ri'âyet
Meger yine ol zât-ı gerdûn-me'aşır
- 18 Güzîn-i mevâlî-bihîn-i ehâlî
Ŗenâsında dil 'âciz efkâr kâşır
- 19 Bulınmaz kemâlâtına ħadd ü pâyân
Muĝit olmaya 'öşrini 'aql-ı 'aşır
- 20 Eli kân-ı iĝsân sözi gevher-i luţf
Elinden dilinden cihân ħalkı ŝâkir
- 21 Beni nev'a meĝĝar vücûd-ı şerîfi
Felekde ħanı böyle bir cins-i fâĝir
- 22 Kef-i dest-i luţfindan irse nevâle
İki yaĝa ıssı ola baĝr-ı zâĝir
- 23 Cihân şöyle ŝıdĝ u ŝadâĝatle ŝoldı
Yalan söylemez kimse illâ ki şâ'ir

- 24 Eyâ âsitân-ı melâz-ı efâzıl
İşigi penâh-ı gürûh-ı ekâbir
- 25 Nola kılsa maḥdûm ḥalk-ı cihâna
Seni ḥâdim-i şer‘ iden Ḥayy u Qâdir
- 26 Saḡa ideyin ḥasb-i ḥâlüm ḥikâyet
Revâdur kılam ‘arz ma-fi’z-zamâ’ir
- 27 E‘adî beni cem‘ olup saḡa geḡse
Ne dirlerse hep sözlere kızb-i zâhir
- 28 Beni kem diyü itse a‘dâ şehâdet
Tutulmaz sözi şâhid olunca fâcir
- 29 ‘Adûnuḡ sözinden baḡa nesne gelmez
Köpek bok yise baḡr olur yine tâhir
- 30 Baḡa kimse zen-bârelik töhmet itmez
Degül ‘ayb eger sevse maḡbûb şâ’ir
- 31 Büyük suç dime bu kadar(cık) günâhı
Revâ mı şayılmaḡ saḡâ’ir kebâ’ir
- 32 Ben ol bî-kes ü nâ-murâdam ki yokdur
Ne bellü ma‘âdin ne bellü mezâhir
- 33 Ben ol nükte-perdâz-ı şâhib-kemâlem

Başa reşk ideler ekâbir aşâgir

- 34 Benem saña bende (vü) hem bende-zâde
Revâ mı olam böyle âzürde-htaır
- 35 Benümçün dinilmiş bu ebyât-ı dil-keş
Güzel nazm kılmış Maķâlî-i şâ'ir
- 36 Beni saña ğamz itse ğammâz inanma
Muķarrer durur mü'mine buĝz-ı kâfir
- 37 Ben ol nâ-kes ü dñn olam haşe-li'llâh
Ki benden ola böyle bed fi'l şadır
- 38 Eger cürm itdümse el-'afv el-'afv
Velî bî-günâham Haķ üstümde hâzır
- 39 Du'â ile hatm eyle Mânî kelâmuñ
Yiter itdün izhâr ma-fi'z-zamâ'ir
- 40 Firâvândur evsâfı gelmez beyâna
Dükenmez ma'ânî yazılmaz havâtır
- 41 Ola 'izzet ü ķadri gün günden efzûn
Felek ide yâri Hudâ ola nâşır

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- BDK303a 1 Sehergeh tâli‘ oldı âftâb-ı luţf-ı Rabbânî
Ziyâ-bağş oldı âfâka cihânı itdi nûrânî
- 2 Sipih-r-i devletüñ ħurşîdi şaldı ‘âleme pertev
Tulû‘ itdi sa‘âdet burcınun mihr-i dırağşânı
- 3 Münevver eyledi âfâkı bir mihr-i cihân-ârâ
Ber-â-ber itdi çarh-ı çâruma eyvân-ı dîvânı
- 4 Cemâl-i bâ-kemâli ehl-i dîvâna şeref virdi
Müşerref eyledi bir zât-ı gerdûn-rif‘at erkânı
- 5 Toğup gün gibi burc-ı devlet ü ikbâl ü ‘izzetden
Ziyâ saldı zemîn ü âsmâna rûy-ı rağşânı
- 6 Felekde yanmasun şem‘-i kamer bir pâre diğlensün
Çerâğ-ı bahtı bu bezmüñ yiter şem‘-i şebistânı
- 7 Bi-ğamdi’llâh vezîr-i a‘zam oldı bir melek-ğaslet

²³ Başlık yok. Berlin Devlet Ktp Türkçe El Yazmaları. no:3562. yk. 303a; Semra Tunç (2007). “Onaltıncı Yüzyıl, Divan Şairi Mânî ve Şiirleri”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 21: 14; *Mecmû‘a-ı Eş‘âr*. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi. Revan 1966. yk.174b.

- Cihâna saldı pertev âftâb-ı ‘adl ü ihsânı
- 8 Hizebr-i bîşe-i heycâ peleng-i kûh-ı istiğnâ
Sikender-rây-ı mülk-ârâ sezâ-yı luţf-ı Sübhânî
- 9 Emîr-i Erdevân-satvet dilîr-i Qahramân-heybet
Vezîr-i şâh-sîret Âsaf-ı dîvân-ı ‘Oşmânî
- 10 Gül-i bâğ-ı vezâret hazret-i ‘Oşmân Paşa kim
Odur şimdi sa‘âdet gülşeninüñ verd-i handânı
- 11 O kim kilik-i ezel evşâf-ı pâkinde raqam kılmış
Sehâvet ma‘deni cûd u ‘atâ bahrı kerem kânı
- 12 Şehâda Hâtem-i Tâyi gedâ-yı bî-ser ü pâyı
Veğâda Qahramânı qahr u nerm eyler Nerîmânı
- 13 Sülûk-ı dil-keş ü maqbûlî râh-ı istikâmetde
Muğâlîf gerdişinden döndürür elbette devrânı
- BDK 303b 14 Degüldür Âsaf-ı şânî dimek lâyıq aña zîrâ
Geleydi bu zamâna Âsaf olurdu aña şânî
- 15 Şafaq şanmañ görinen qan kuşandı eblağ-ı gerdûn
Görüp rûz-ı veğâda heybet-i Paşa-yı devrânı
- 16 Ne mümkün itdügi ceng ü neberdi bir vezîr itmek
Kılupdur nice kez hünkâra lâyıq ceng-i sultânî
- 17 Göz irmez ol semend-i berq-reftâr eylese cevân
Geçer evvel qademde eblağ-ı gerdûn-ı gerdânı

- 18 Ruḥ-ı mâha toḳındı na‘l-i esb-i bâd-reftârı
Karardı yiri seyr eyle cebîn-i mâh-ı tâbânı
- 19 Koşarken şıçradı na‘l-i semendi tökdi eflâke
Görenler âsmân üzre meh-i nev şandılar anı
- 20 Kemân-ı cânsitânı şan iki başlu bir ejderdür
Yarar keskin dil-âver pehlevândur şem‘-i bürrânı
- 21 Gidüp gülzârdan lâle yirinde gül gören didi
Vezîr-i a‘zam aldı surḥ-serlerden gülistânı
- 22 Zülâl-i la‘l-i nâbından eger bir katre irişse
Lezîz eylerdi sükkerler gibi deryâ-yı ‘ummânı
- 23 Ve ger bir zerre irse âftâb-ı luḥf-ı cûdından
Sevâd-ı zulmet-i şeb olmaz-idi böyle zulmânî
- 24 Ve ger bir mûr-ı nâ-peydâya himmetle nazâr kılsa
Tenezzül eylemezdi olmağa dehrüñ Süleymânı
- 25 Hudâvendâ bu gün mühr-i vezâret şâhibin buldı
Vezâret şadrınıñ şimdi oturdı yirine cânı
- 26 Sipihr-i devletüñ sen âftâb-ı pür-ziyâsısın
Nola zatuñ iderse iktizâ-yı rif‘at-ı şânı
- 27 Senüñ ceng ü neberdüñ söylenür efvâh-ı ‘âlemde

Añılmaz oldı aşlâ Rüstemün dillerde destânı

- 28 Saña olup muhib a‘dâña eylerdi teberrâlar
Hudâ-bende diyen Tañrı kılınuñ olsa iz‘ânı
- 29 Görürdi kaç bucağdur bildürürdüñ aña dünyâyı
Bu eyyâma irişseydi Sikender şâh-ı Yûnânî
- 30 Açılan kutlu kapu saña bir ferde açılmadı
Demür Kapuyı fetğ itmek saña olupdur erzânî
- 31 Tolandurmaz kimesne kimseyi devrân-ı ‘adlünge
Meger ‘ayyâr-ı çarğ-ı fitne-cû mihr-i dırağşânı
- 32 Zamân-ı devletünge kimseyi bir kimse ağılatmaz
Cüvânân-ı cefâ-pişe meger ‘uşşâğ-ı nâlânı
- 33 Harâbe kalmadı ‘âlemde luğfuñ eyledi ma‘mûr
Kızılbaş-ı bed-âyînün meger kim kaşır u eyvânı
- 34 Seher bir bezm-i râhat-bağşa irdüm bâğ-ı vaşında
Bu ebyâtı okur gördüm o bezmün bir gâzel-ğ‘ânı
- 35 Kanıkmış hûn-ı ‘uşşâğa o şâhuñ tîğ-ı bürrânı
Turur ħiddetle çanum dökmege yalmanı yalmanı
- 36 İştüm kaddünge bende geçermiş serv-i âzâdı
Zülâl-i la‘lünge leb-teşne dirler çeşme-i cânı
- 37 Şakınur sebze-i ħağğ-ı lebin yâr öpmege virmez
Meger kim cân otıdur ol ħağğ-ı la‘l-i dür-efşânı

- 38 Hâdengün sîneme geldükçe çâk olsa nola sînem
Ferahdan sığmaz oldı gövdesine bendeñüñ cânı
- BDK304a 39 Benümçün baş u cândan geçmek emr eylerdi ol hûnî
Muṭi‘am başum üstine sözi cân üzre fermânı
- 40 Revâ mı diyessin ağıâra cân vir âsitânumda
Niçün böyle idersin yok mıdur ben hastenüñ cânı
- 41 Hüdâvendâ başa gerdün-ı dünüñ işleri çokdur
Diñilmez biñde biri yokdur anuñ hadd ü pâyânı
- 42 Ne eksüklük ki çarḥ itdi döne döne dil-i zâra
Senüñ luṭfuñ tamâm olurdı anuñ cebr-i noḳşânı
- 43 Zahîrüm olsa Selmân’a Kemâlüm gâlib olurdı
Mu‘înüm olsa taḥsin itdürürdüm başa Ḥassân’ı
- 44 Benem şimdi bu bâğuñ ‘andelîb-i nağme-perdâzı
Belâgat gülşeninüñ bülbül-i pâkîze-elhânı
- 45 Başa bir luṭf u iḥsân eylemek dünyâya iḥsândur
Uyutmaz ḥalkı zîrâ murğ-ı cânuñ âh u efgânı
- 46 Uzatma kışşayı şimden girü ey Mânî-i şeydâ
Hemân bilmek yiter ḥâl-i derûnuñ ol kerem kânı
- 47 Nesîm-i luṭf u cûdı esmege lâzım degül bâdı

Muħarrrik istemez cûş itmege deryâ-yı iħsânı

48 Du'â-yı devlet-i Paşâ-yı devrâna şürû' eyle
Münâsibdür bu nazm-ı dil-keşüñ ol ola pâyânı

49 Felekde tâ ki mâh olduķça ceyš-i encüme serdâr
Münevver eyledükçe şark u ğarbı rûy-ı rahşânı

50 Mu'inüñ çâr-yâr-ı bâ-şafânüñ himmeti olsun
Nigehdârüñ zahîrüñ ola dâ'im 'avn-ı Rabbânî

Kaşide-i Şitâ'iyeye-i Mânî
Berây-ı Monlâ Ahmed Efendî²⁴

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Vilâyet-i çemene hükm idince şâh-ı şitâ
Giyürdi cümle dırahtâna câme aq dîbâ
- 2 Döşendi şâh-ı şitânun ayağı altına
Harîm-i bâgda qar yağdı nakş-ber-kemhâ
- 3 Tağıtdı var ise hallâc-ı dehr dükkânın
Ki penbesiyle pür oldı bu kûbbe-i mînâ
- 4 Ehâli-i çemene hayli aqçe düşdi yine
Çoğımı bir gice toğdırdı düzd-i bâd-ı şabâ
- 5 Şaçıldı âleme çil aqçe erba'în içre
Ki taldı ceyb-i cibâl ile dâmen-i şahrâ

²⁴ Başlık Kaşide-i Şitâ'iyeye-i Mânî Berây-ı Monlâ Ahmed Efendî, *Mecmua'-ı Eş'âr*. Süleymaniye Kütüphanesi. No: 3424 yk. 95b; Semra Tunç (2007). "Onaltıncı Yüzyıl, Divan Şairi Mânî ve Şiirleri". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 21: 18; Başlık yok, *Mecmû'a-ı Eş'âr*. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi. Revan 1966. yk. 175b.

- 6 Eğerçi artuğ idi berf mâl-ı Kârûn'dan
Bir iki günde yire geçdi oldu nâ-peydâ
- 7 Ađ ağça kara gün için olur meşeldür bu
Yüzi kararđı cihânuğ şaçılsa berf nola
- 8 Çemende berf degül nergis üzre zâhir olan
Meger ki gözine ađ düşdi oldu nâ-bînâ
- 9 Şeh-i şitâyı yahud cerre geldi gülzâra
Gözine penbe yapışdurdı nergis-i şehlâ
- 10 Kurulđı berfden ađ hayme sahn-ı gülzâra
Diyâr-ı bâğa ağın şaldı leşker-i sermâ
- 11 İrişdi cünd-i şitâ bir gice basak düşdi
Çemen diyârını kış başdı eyledi yağma
- 12 Gelince hışm ile kırdı geçürdi eşcârı
Kılıç gibi kış irişdi cihâna virdi fenâ
- 13 Revâ budur ki bunun gibi günde ey dil-i zâr
Der-i sarâyını ol fâzıluğ idin me'vâ
- 14 Ki tünd-bâd-ı havâdisden olasın sâlim
İrişmeye saña ğam âferîdeden kaç'â
- 15 Penâh-ı hayl-i yetimân melâz-ı halk-ı cihân
Mu'âvin-i fuğarâ vü mürebbî-i 'ulemâ

- 16 Hâfîl-h^vân u Muḥammed-ḥıṣâl ü ‘Îsî-dem
Kelfîm-dest ü Süleymân-şî‘âr u Hızr-likâ
- 17 Semiyî-i Aḥmed-i mürsel emîn-i dîn ü düvel
Sipîhr-i ‘ilm ü ‘amel âftâb-ı evc-i hudâ
- 18 Bülend-mertebe Aḥmed Efendî Ḥazreti kim
Odur zamânede şimdi ser-âmed-i fużalâ
- 19 Dili kilîd-i künûz-ı ḥakâyık-ı eşyâ
Derûnı maḥzen-i esrâr-ı ‘alleme’l-esmâ²⁵
- 20 Ayağını alamaz kimse râh-ı fażl içre
Zemaḥşerî aḡa bu yolda olmaz hem-tâ
- 21 Nesîm-i ‘âtıfeti kılsa gülsitâna güzër
Şitâda lâle-i ḡamrâlar eyleye peydâ
- 22 Ve ger zamîr-i münîrince kılmazsa ḡareket
Nücûm içinde kırân eksük olmaya kaṡ‘â
- 23 Nesîm-i ḡulḡına fi’l-cümle olmayadı şebîḡ
Cihânı reşk-i cinân itmez idi bâd-ı şabâ
- 24 Bitürmedi gül-i ruḡsarı gibi mülk-i çemen
Riyâz-ı fażl u kemâl içre bir gül-i ra’nâ

²⁵ Kur’ân-ı Kerîm. Bakara Suresi. 2/31: ‘Allah Ademe bütün isimleri öğretti...’

- 25 Kimesne mest bulunmaz zamân-ı ‘adlinde
Meger ki nergis-i maħmûra çeşm-i mâh-likâ
- 26 Kimesne kimseyi devründe kılmaz âşüfte
Meger ki hâtır-ı ‘uşşâkı zülf-i ‘anber-sâ
- 27 Sipih-r-men-ziletâ sen o mihr-i enversin
Ki töldi pertev-i luţfuñla ser-te-ser dünyâ
- 28 Kadîmî bendelerüñ zümresindeyem ben de
‘Aceb mi luţf-ı ‘amîmüñ idersem istid‘â
- 29 Saña du‘âlar ideyin bi’l-ğudüvvi ve’l-âsâl
Sözüm du‘â-yı cemîlünde der-i şubh u mesâ
- 30 Çerâğuşam nola şem‘i murâdumı yaқsan
Fenârî Medresesin bana eylesen i‘tâ
- 31 Sipih-r-i dún u denî baña çok cefa kıldı
Ki zulm ile şeref-i hıdmetüñden itdi cüdâ
- 32 Zülâl-ı ‘âtıfetüñ aқmadı bu hâk üzre
Hemîşe aқmak iken alçağa tabî‘at-ı mâ
- 33 Belâ yitürdi dil-i zâra ğayret-i akrân
Belâ budur ki degül hâlî ta‘ne-i a‘dâ
- 34 Senüñ gibi gül-i gülzâr-ı fazla lâzımdur
Hezâr bencileyin ‘andelîb-i nağme-serâ

- 35 Benem o tûti-i şîrîn-makâl ü hoş-güftâr
Benem o bülbül-i gûyâ-yı gülşen-i ma'nâ
- 36 Benem cihânda bu gün Mânî-i sühan-perdâz
'Arûs-ı nazma nola hâmem olsa çihre-güşâ
- 37 Bu deñlü lâf yiter kışşanı temâm eyle
Du'â-yı devletine başla ey dil-i şeydâ
- 38 Be-ğakğ-ı cür'a-keşân-ı mey-i mağabbet-i Hâk
Be-ğakğ-ı kûşe-nişînân-ı bârgâh-ı şafâ
- 39 Ola cihânda ne mağşûdı var ise hâşıl
Müyesser eyleye gönli murâduñı Mevlâ

Mefa‘ilün Fe‘ilâtün Mefa‘ilün Fe‘ilün

- 1 Meger ki bir gice sultân-ı zengî-i şeb-i târ
Kıla‘-ı çarha şebîhûne eyledi ılgâr
- 2 Dökildi şafha-i şeb-gûn-ı çarha hûn-ı şafak
Aķup kızıl kara kan ile tıldı dâr u diyâr
- 3 Musahhar oldu şeh-i zengîbâra ser-tâ-ser
Kıla‘-ı şeş-der-i nüh-taķ-ı târem-i devvâr
- 4 Meşâm-ı câna irişsün diyü şemîm-i şafâ
Sipihr micmere-gerdânı oldu ‘anberbâr
- 5 Olınca beyza-ı zerrîn-i hûr nihân gözden
Görindi çihre-i zâğ-ı siyâh-ı zer-minķâr
- 6 Yaħud sipihr-i berîn bir cüvân-ı Şâmîdür
Tağıtdı rûyına kâküllerin ol gül-ruhsâr
- 7 Getürdi ortaya bir âbnûsî hoķķa felek
İçinde zer varaķa şarılı ğıdâlar var

²⁶ Semra Tunç (2007). “Onaltıncı Yüzyıl, Divan Şairi Mânî ve Şiirleri”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 21: 21; Başlık yok. *Mecmû‘a-ı Eş‘âr*. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi. Revan 1966. yk.176a.

- 8 Kamer terence-i zerrîn şihâb zencîri
Siyâh cildini çarh itdi pür-nukûş u nigâr
- 10 Sipihrl olmuş idi âşiyân-ı zâğ-ı siyâh
İrişdi bâz-ı sefid anı kapdı itdi şikâr
- 11 Görindi çün ‘âlem-i zer-nigâr-ı husrev-i şubh
O sâ‘at eylediler cünd-i zengîbâr firâr
- 12 Görinmez oldu karası sipâh-ı deycûruş
Gelince devlet ile âftâb-ı pür-envâr
- 13 Şehen-şeh-i seherûş oldu kevkebi gâlib
Muqâbil olmadı mihrine ‘asker-i şeb-i târ
- 14 Kara kasâvet iken güldi açılıp ‘âlem
Esüp nesîm-i dil-âvîz (ü) dil-keş-i eşcâr
- 15 Giyerdi bir siyeh atlas kabâ sipihrl-i kebûd
Çıkarđı anı giyindi libâçe-i zerkâr
- 16 Debîr-i dehr beyâz eyledi müsveddesin
Ki yazdı surh u sefidâc u zerle bir tûmâr
- 17 Yazılmış anda tamâm ol yegânenûş vaşfi
Ki medhîn itmede ‘âciz zebân-ı nükte-güzâr

- 18 Muhîti merkez-i devlet maqarr-ı câh u celâl
Penâh- ı halk-ı cihân mesned-i sığâr u kibâr
- 19 Cihân-ı ma‘delet Aḥmed Efendi kim oldur
Meh-i sipihr-mekân mihr-i âsmân-mikdâr
- 20 Cihân ser-â-ser eli gölgesine tâlibdür
Ki oldı dest-i dür-efşânı ebr-i gevher-bâr
- 21 Mevâli içre fazîletde yokdur akrânı
Egerçi nâmına mollâ dinür çok âdem var
- 22 ‘Aceb mi ḥâk-i ‘Acem olsa Rûmdan maqbûl
Ki zâhir eyledi bir böyle serv-i gül-ruḥsâr
- 23 Nücûm-ı sa‘d-ı sa‘âdet-si‘âyet-i eflâk
Ruḥından eylediler istifâde-i envâr
- 24 Elinde kilik-i dür-efşânıdur ‘asâ-yı Kelim
Ki düşmen üzre olur ejdehâ-yı âteş-bâr
- 25 Nihâl-i bâğ-ı cinândur o kilik-i gevher-rîz
Ki yazda kıışda virür tâze mîveler her bâr
- 26 Eyâ sitâre-ḥaşem âsmân-ı kûyuḡda
Kemînevâr nice Behrâm gibi ḥıdmetkâr
- 27 Semend-i devlete olsaḡ sũvâr sultânım
Revâ budur ola Keyvân öḡüḡce gâşiyedâr
- 28 Du‘â-yı ḥayrdadur saḡa ‘an-samîmi’l-kalb

Şafâ-yı hâtır ile bi'l-‘aşıyyi ve'l-ibkâr ²⁷

- 29 Muqarrebân-ı harîm-i harem-sarây-ı ezel
Mücâvirân-ı zevâya-yı târem-i devvâr
- 30 Sipihr-menziletâ serverâ ser-efrâzâ
Cenâbuña ideyin derdümi biraz izhâr
- 31 Benem ol miḥnet-i eyyâm ile şikeste-derûn
Belâ-yı dehr ile âşüfte vü zebûn u nizâr
- 32 Elem-keşide felâket-reside gam-dide
Şikeste beste vü dil-ḥaste bî-kes ü bîmâr
- 33 Hemîşe oldı sözüm vaşf-ı pâk-i şîrînüñ
Nola dinilse baña tûtî-i şeker-güftâr
- 34 Revâ mıdur ki depemden çıka benüm dütünüm
Yanup yakılmak ola tâ ki kâr-ı micmervâr
- 35 Kıpıñda kullaruña kısmet idersin lutfuñ
Kamusı andan ola ḥişşedâr bir miqdâr
- 36 Niçün ol kısmete ben bende olmayam dâhil
Revâ mıdur bu ki maḥrûm olam gezem her bâr

²⁷ Kur'ân-ı Kerîm. Âli İmrân Suresi 3/41:..."Rabbini çok an, sabah akşam tesbih et."

- 37 Du'âya başla ki oldur mühim olan Mânî
Uzatma kışşayı yok yire eyleme ikşâr
- 38 Nite ki zıdd ola hindû-yı şâma husrev-i şubh
Niteki bir biri ardınca ola leyl ü nehâr
- 39 'Adûlaruñ şeb-i miñnetde olalar dâ'im
Sen eyle şubh-ı sa'âdetde devlet ile karâr

Kıt'a-ı Kebîre ²⁸

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 Şâh-ı Cemşîd-şaşem husrev-i hurşîd-'alem
Dâver-i taht-ı aqâlîm-i cihân-ârâyî
- 2 Tâc-bağşende-i her-şâh-ı diyâr-ı İslâm
Tâc-ğâhede-i her-memleket-i Tersâyî
- 3 Râyet-efrâz-ı meyâdin-i memâlik-gîrî
Meş'al-efrûz-ı serâ-perde-i mülk-ârâyî
- 4 Âsmân-mertebe sultân Mehemmed Hân kim
Bende itdi nice İskender ile Dârâyî
- 5 Ol ki bâzû-yı cihân-gîri ile kıldı esîr
Pâdşâhân-ı cihândâr-ı 'atâ-bağşâyî
- 6 Niyet itdi ki kıla kâfir-i bî-dîne gâzâ
İrgüre çarğ-ı berîne 'alem-i bâlâyî
- 7 Diledi kim ide küffâr ile ceng ü peykâr

²⁸ Semra Tunç (2007). "Onaltıncı Yüzyıl, Divan Şairi Mânî ve Şiirleri". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 21: 25; M. Ferid Uğur (1940). "Mevlevîlik Üzerine Bazı Notlar". *Konya Mecmûası* 33: 1831-34; Erdogan Erol (2003). "Gümüş Şebeke". *III. Uluslararası Mevlâna Kongresi Bildirileri*. 5-6 Mayıs. 193-203.

Ṭuta âvâz-ı ğazâ bu felek-i minâyı

- 8 Ele alup sala şemsîr-i ğazâyı tâ kim
Göstere kâfir-i bî-dîne yed-i beyzâyı
- 9 İtdi pes kıahr-ı ‘adû niyyetine gerdûn-sây
Mehçe-i râyet-i manşûr-ı cihân-ârâyı
- 10 Oldı beglerbegiler dahı ğazâya me’ mûr
Dikdiler her birisi râyet-i gerdûn-sâyı
- 11 Cümleden birisi ol şâhib-i hulķ u maħmûd
Vüzerâ zümresinüñ âşaf-ı şâhib-râyı
- 12 Ol ki nâmı gibi evşâf-ı şerîfi Maħmûd
Âşaf-ı pâdişeh-i memleket-i Dârâ’yı
- 13 Mîr-i mîrânı idi Ma’raşuñ ol eşnâda
‘Adl ile kendüye kıul itmiş idi dünyâyı
- 14 Sefere ‘âzim olup itdi göñülден taşmîm
Ki ziyâret kıla bu türbet-i rûĥ-efzâyı
- 15 Kuĥl ide çeşm-i cihân-bînine raĥbetler ile
Ĥâk- pây-ı ĥarem-i ĥazret-i Mevlânâ’yı
- 16 Yüzini sürdi ğubâr-ı der-i Mevlânâ’ya
Eyledi geldi ziyâret bu mübârek câyı
- 17 Şıdk ile rûĥ-ı şerîfinden idüp istimdâd
Didi ey cennet-i a’lâda kılan me’vâyı

- 18 Halkı ser-neş'e idüp itdüren âheng-i nevâ
Şalan âfâka semâ' ile şadâ-yı nâyı
- 19 'Ahdum olsun ki eger hazret-i şâh-ı Cem-câh
Feth idüp milket-i küffârı kırup a'dâyı
- 20 Tahtına devlet ü ikbâl ile mansûr gelüp
Luţf ile emrine maḥkûm kıla dünyâyı
- 21 Ben dahı dâhil olursam vüzerâ zümresine
Der-i devletde bulup mertebe-i 'ulyâyı
- 22 Hırc idüp mâ-melekûm bezl kı lup maḥdûrum
Sîmden eyleyeyin bu kafes-i zibâyı
- 23 Niyetin muḥkem idüp kıldı tevekkül Ḥaḳka
İtdi reh-ber kerem-i Ḥâlîk-ı bî-hemtâyı
- 24 Nâgehân hazret-i Belkıs-ı zamân Meryem-i 'ahd
Ki aḡa virdi Ḥudâ mertebe-i 'İsâyı
- 25 Hazret-i Vâlide Sultân gül-i bâğ-ı 'ismet
Tuydı çün niyyet-i Paşa-yı mübârek câyı
- 26 Hayr-ḥ`âh olduğunu bildi şeh-i devrâna
Güş idüp hayli pesend eyledi bu ma'nâyı

- 27 Zîmmet-i himmetine vâcib ü lâzım gördi
Ki vezîr eyleye ğayretler ile Paşayı
- 28 Hâmdili'llâh ki bulup cümle murâdâta vuşûl
İtdi sîmîn kafes-i merķad-i Mevlânâyı
- 29 Bâreka'llâh zihî sîm kafes kim göricek
İtdi âlüfte nice tûtî-i şekker-ĥâyı
- 30 Kâfese koydı tütup murġ-ı nevâyı dirler
Seyr idenler göricek bu kafes-i ra'nâyı
- 31 Bülbülân-ı çemen-i kuds olup meftûnı
İrgürürler göge feryâd ile vâveylâyı
- 32 Didi târîhîni Mânî-i şikeste-ĥâtır
Sîm kılduġ kafes-i merķad-i Mevlânâyı ²⁹

²⁹ Sonunda; “Temmet bi-‘avnillahi Te‘alâ, sene sitte ve elf (1006/1597). Meşşakahu el-fâķîr

Mirza ‘Ali. ‘Amele kalemkâr İlyas” kaydı ile, kafesin yapılış tarihi, hattâtı ve nakkâşı verilmiştir.

Musammatlar

1

Terkîb-bent

Mersiye-i Mânî Berây-ı Merhûm
Murtażâ Çelebi ‘Aleyhi’r-rahme ³⁰

Mef’ûlü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün

I

- 1 Ey rûzgâr-ı kîne-güzâr-ı sitîzekâr
V’ey çarh-ı rûzgâr-ı cefâ-cûy-ı bî-ķarâr
- 2 Bir servi sâye gibi düşürdüñ zemîne kim
Aķmışdı halk ayağına mânend-i cûybâr
- 3 Bûstân-sarây-ı dehrde bir tâze naħl gibi
Oldı o naħle la’l ile yâķût berg ü bâr
- 4 Hûn-ı ciğer pür itse zemîni ‘aceb değül
Şemşîr çekdi üstine cellâd-ı rûzgâr
- 5 Hayfâ ki dîdeden o perî oldı nâ-bedîd
Derdâ ki Murtażâ’yı şehîd itdi bir yezîd

¹⁹ Süleymaniye Kütüphanesi. No: 3424. yk. 155b.

II

- 1 Sîmîn teninde zâhir olan zaḥm-ı ḥûn-feşân
Saḡ lâledür ki yâsemîn içre ola ‘ayân
- 2 Âb-ı revân içinde duran tâze gül gibi
Açıldı sînesindeki ol zaḥm-ı cânsitân
- 3 Nergislerini ġarḡa-i ḥûn oldu şanmañuz
Ġayretten ol şehûn büridi gözlerini kan
- 4 Ḥ^vâb-ı eceldür anı zebûn eyleyen gelün
Bîdâr olunca eyleyelüm nâle vü figân
- 5 Dâyim şehîd olanları ansam fenâ gelür
Zîrâ ki ṡab‘a vâḡı‘a-i Murtażâ gelür

III

- 1 ‘Uşşâḡa mâ’il ehl-i dile mihrbân idi
Ma‘kûle ḡâyıl idi mülâyim civân idi
- 2 Bâġ-ı cinân olursa maḡâldur ṡuraġı kim
ṡurduḡça serv-kâmeti rûḡ-ı revân idi
- 3 Varan bulurdu işiġine ömr-i câvidân
Şahn-ı sarâyı ‘âşîḡa bâġ-ı cinân idi
- 4 İtdi zamâne fitnesi âḡir nihân anı

Turduqça gitdi fitne-i âhîr zamân idi

- 5 Ol servi kıldı âhîr ecel hâksâr hayf
Hayf eyledi meded bize bu rûzgâr hayf

IV

- 1 Cism-i laîf idi teni rûh-ı revân gibi
Gözden ‘aceb mi cismi nihân olsa cân gibi
- 2 Bir gevher idi kıymetini kimse bilmeyüp
Şaklandı hâk içindeki genc-i nihân gibi
- 3 Bir nev-resîde gonca iken tâze gül yüzi
Şaldı toprağa döküldi berg-i hazân gibi
- 4 Câm-ı hayâtın eyledi dest-i kazâ şikest
Kan saçıldı hâke mey-i erguvân gibi
- 5 Kanı döküldi cismi görünmez turâbdan
Sâgar gibi ki ayru düşüpdür gül-âbdan

V

- 1 Mânî du’âm odur ki maqâmı cinân ola
Rûh-ı revân-ı pâkine cennet mekân ola
- 2 Yâ Rab aña ki bülbül-i gülzâr-ı hüsn idi
Şahn-ı sarây-ı bâğ-ı behişt âşiyân ola

- 3 Fânî cihândan itdi güzêr çün okı âm odur
Rûhı behişt bâğına toğrı revân ola
- 4 Hâk-i zemîne düşdi solup berg-i gül gibi
Zîr-i meğâk o gül yüzine gülistân ola
- 5 Yatdukça yerde genc-i nihân gibi ol perî
Yirden Hâk üstün eyleye bâkî cüvânları

Müseddesler

1

Müseddes-i Mânî³¹

I

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Nedür ey gonca-dehânım bu kadar cevri ü sitem
- 2 Bir dem olmadı gül-i luḫfunla ben de gülem
- 3 N’eyledün ḫâşılı bu bülbül-i câna bilmem
- 4 Toldı efgân ile her kûşe-i bâğ-ı ‘âlem
- 5 Saḡa lâyıḡ mı ola gül gibi a‘dâ ḫurrem
- 6 Olmayam ben cürm-i bâğ-ı vişâle maḡrem

II

- 1 Niçe bir aḡladasın dîde-i gevher-bârı
- 2 Dest-i firḡatde ben âvâre gezem her bârı
- 3 Ḥûn-ı eşküm ola her vâdî-i ḡamda cârî
- 4 Tekye-i vaşluna miḡmân idesin aḡyârı
- 5 Ḥ‘ân-ı iḡsânına müstaḡraḡ ola hep ‘âlem
- 6 Hiç mürüvvet mi bu kim ben yine maḡrûm ḡalam

³¹ Müseddes-i Müzdevic nazım biçiminde kaleme alınmış olan bu şiir Süleymaniye Kütüphanesi. No: 3424. yk.134b’dedir.

III

- 1 Ne ğam-ı hâtıra bir lahza himâyet itdün
- 2 Ne dil-i zârumı şâd itmege himmet itdün
- 3 Kime luţf itdün ise baņa ‘adâvet itdün
- 4 Ne nem-i dîde-i giryânuma şefkat itdün
- 5 Şânuna lâyıķ olan bu mıdur ey kân-ı kerem
- 6 Muţtaşıl derd-i firâķuńda çekem bâr-ı elem

IV

- 1 Niçe bir ińledesin murg-i dil-i nâ-şâdı
- 2 Olasın tâ bu ķadar âh u figâna bâdı
- 3 ‘Acebâ böyle midür her şanemün mu‘ţadı
- 4 Hiç sorulmaz mı ola ‘âşık-ı zâruń dâdı
- 5 Bir şikâyet ideyin tâ göre halk-ı ‘âlem
- 6 Oldı mı nesl-i benî-âdeme hiç böyle sitem

V

- 1 Merhamet eyle meded Mânî(i) şâdân eyle
- 2 Bâĝ-ı vaşlunda anı gül gibi handân eyle
- 3 Çâre bir himmetün olsun meded ihsân eyle
- 4 Ğam-ı hicrânla oldum baņa dermân eyle
- 5 Pây-mâl eylemedün râh-ı felâketde elem
- 6 Bir tarık ile meded gel yetiş ey kân-ı kerem

Müseddes-i Mânî³²

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fa'ilün

I

- 1 Âh kim bilinmedi bî-şabr u sâ mân olduğum
- 2 Vâh 'aşk-ı yârda hâk ile yeksân olduğum
- 3 Olmadı ma'lûmı yârüñ zâr u nâlân olduğum
- 4 Bilmedi la'l-i lebinden mest ü hayrân olduğum
- 5 Yüzüme bakmaz ne bilsün yâr giryân olduğum
- 6 Hâtırum şormaz neden aňlar perîşân olduğum

II

- 1 Vaşl ile bir dem gönül mesrûr u hândân olmadı
- 2 Çekdüğüm derd ü belâya kıdd ü pâyân olmadı
- 3 Hâlümi bildürmege cânâna imkân olmadı
- 4 Bilmedi derd-i derûnum gitdi dermân olmadı
- 5 Yüzüme bakmaz ne bilsün yâr giryân olduğum
- 6 Hâtırum şormaz neden aňlar perîşân olduğum

³² Müseddes-i Mütেকerrir nazım biçiminde kaleme alınmış olan bu şiir *Mecmû'a-ı Eş'âr*. Süleymaniye Kütüphanesi. Ali Nihad Tarlan 21. yk. 29b'dedir. Semra Tunç bu şiir ile ilgili olarak şu bilgi notunu düşmüştür: Mecmuada varak numaraları verilmemistir. Sonraları verildiği anlaşılan sayfa numaraları çizilip, tashih edilmeye çalışılmış, ancak dağınık parçaların birleştirilmesinden oluştuğu anlaşılan yazmada eksikler olduğu gözlenmiştir. Bu yüzden de eksikler göz önünde bulundurulmayarak elimizdeki yazmanın varak sayısına göre tarafımızdan bu numara verilmiştir (Semra Tunç (2007). "Onaltıncı Yüzyıl, Divan Şairi Mânî ve Şiirleri". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 21: 28).

III

- 1 Râh-ı 'aşk-ı yârda çekdi nice derd ü ta'ab
- 2 Başladı cevr ü cefâya yok yire ol gönca-leb
- 3 Yüz çevürdi ben garîb üftâdesinden bî-sebeb
- 4 Bilmese hâl-i dil-i zârum degül ka'â 'aceb
- 5 Yüzüme bakmaz ne bilsün yâr giryân olduğum
- 6 Hâtırum şormaz neden aňlar perîşân olduğum

IV

- 1 Bilmedi hâl-i dilümden ol şeh-i Yûsuf-likâ
- 2 Olmadı ahvâlüme vakıf dirîgâ hayretâ
- 3 Bilse derdüm rahm iderdi hâlüme ol bî-vefâ
- 4 Şanma kim 'aşkum bilüp eyler baňa cevr ü cefâ
- 5 Yüzüme bakmaz ne bilsün yâr giryân olduğum
- 6 Hâtırum şormaz neden aňlar perîşân olduğum

V

- 1 Mânîyâ ol şeh beni 'aşkında nâlân aňlamaz
- 2 Haste-i mihnet esîr-i derd-i hicrân aňlamaz
- 3 Çak beni böyle zebûn u zûr u giryân aňlamaz
- 4 Hâtırum mahzûn olup gönlüm perîşân aňlamaz
- 5 Yüzüme bakmaz ne bilsün yâr giryân olduğum
- 6 Hâtırum şormaz neden aňlar perîşân olduğum

Müseddes-i Mânî ³³

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

I

- 1 Gice gündüz işiginde eyliyelden meskeni
- 2 Gözüme aşla görünmez kâ'inâtuñ gülşeni
- 3 İhtiyârumla gönül tahtında şâh itdüm seni
- 4 Kullugun terk itmezem terk eylerem cân u teni
- 5 Kûl olmamı ğayrıya şâhum ne eglersin beni
- 6 Bir efendüm var iken 'âlemde sulţânım gibi

II

- 1 Oldum ey şâh-ı kerem ben luţfunuñ şermendesı
- 2 Olmazam ğayrı civânum 'âşık-ı efgendesı
- 3 Bî-bedeldür sen şeh-i hüsnuñ ruĥ-ı tâbendesı
- 4 Senden özge bir güzel yok kim olaydum bendesı
- 5 Kûl olmamı ğayrıya şâhum ne eglersin beni
- 6 Bir efendüm var iken 'âlemde sulţânım gibi

III

- 1 Bed-gümân olup bana cevır ü cefâlar eyleme

³³ Müseddes-i mütekerrir nazım biçiminde kaleme alınmış olan bu şiir Süleymaniye Kütüphanesi. No: 3424. yk. 228a'da bulunmaktadır.

2 Bendeñi dűr eyleyűp ğayra vefâlar eyleme
3 Diñleyűp a'dâ sözün bi-ğadd-ezâlar eyleme
4 Ğayra dil virdűk diyű çok iftirâlar eyleme

5 Kűl olmamı ğayrıya řâhum ne eglersin beni
6 Bir efendűm var iken 'âlemde sultânım gibi

IV

1 Her ne kim itseñ baña senden şikâyet itmezem
2 Kűllüğundan gitmezem her bir ğayra ĥidmet itmezem
3 Hâsılı ey mâh-rű terk-i mağabbet itmezem
4 Tâ ki cânım tenűdűr senden ferâgat itmezem
5 Kűl olmamı ğayrıya řâhum ne eglersin beni
6 Bir efendűm var iken 'âlemde sultânım gibi

V

1 Mânî-i şeydâ benem kim yolına cânım fidâ
2 Ĥidmet-i Ĥağdur giden bir nefes olmam cűdâ
3 Ben kűluğ niçe bilűrsin dođru sűylersin derâ
4 Nűktedân u ehl-i dil řâ'ir geđerken dâ'imâ
5 Kűl olmamı ğayrıya řâhum ne eglersin beni
6 Bir efendűm var iken 'âlemde sultânım gibi

Tahmisler

1

Ėazel-i Fuzûlî-i Bağdâdî Tahmîs-i Mânî ³⁴

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

I

- 1 Kâm o dem ki ĥuzûrum var idi ĥurrem idüm
- 2 Şafâ-yı vuşlat ile şâd-mân u bî-ġam idüm
- 3 Dirîġ gitdi o ġünler ki yâre hem-dem idüm

- 4 Hoş ol zamân ki ĥarîm-i visâle maĥrem idüm
- 5 Ne mübtelâ-yı belâ ne muġayyed-i ġam idüm

II

- 1 İdüp maġâmumı dârü's-şifâ-yı kûyuġda
- 2 Ĥarîm-i cennet-i râhat-fezâ-yı kûyuġda
- 3 Mu'ayyen idi ġururdum sarây-ı kûyuġda

- 4 Gezerdüm itlerüġ ile fezâ-yı kûyuġda
- 5 Yirüġ behişt-i berîn idi ben bir âdem idüm

³⁴ Süleymaniye Kütüphanesi. No: 3424. yk.237b.

III

- 1 Şafâ-yı hâtır ile kucduğum miyânıñ idi
- 2 Laţîf bûselerüñ aldugum dehânıñ idi
- 3 Dem-â-dem öpdüğüm ol la‘l-i dür-feşânıñ idi

- 4 Hemîşe secdegehüm hâk-i âsitânıñ idi
- 5 Bu i‘tibâr ile bir ser-bülend-i ‘âlem idüm

VI

- 1 Var idi hayli hużûrum felâketüm yoğ idi
- 2 Felekde kimseden aşlâ şikâyetüm yoğ idi
- 3 Cihâna şâh idüm âlâm-ı miñnetüm yoğ idi

- 4 Gedâ-yı kûyun idüm böyle zilletüm yoğ idi
- 5 Serîr-i salţanat-ı qurbda mu‘zzam idüm

V

- 1 Vefâdan eyledi Mânî-i haste kaç‘-ı ümîd
- 2 Geçen şafâları anmak ider gamum tecdîd
- 3 Vişâl-i zikri gidermek belâ-yı hicri ba‘îd

- 4 Fuzûlî olmaz imiş miñnet-i firâka müfid
- 5 Bu zevk-i zikr ki bir vaqt yâre hem-dem idüm

Ėazel-i Fuzûlî Tahmîs-i Mânî ³⁵

Mefâ'îlün Mefâ'îün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

I

- 1 'Aceb o şâh-ı zâlim 'âşıkun hûnına kanmaz mı
- 2 Bu deñlü nâle bir gün aña te'sîr ide şanmaz mı
- 3 Kıyâmet yok mı dir âyâ yahûd haşre inanmaz mı

- 4 Beni cândan uşandırdı cefâdan yâr uşanmaz mı
- 5 Felekler yandı âhumdan murâdum şem'î yanmaz mı

II

- 1 Dem-â-dem ol meh-i tâbân emîr-i 'asker-i hûbân
- 2 İder gayrıları handân beni biñ cevır ile nâlân
- 3 Naşîbi illerin ihsân benüm eşküme bî-pâyân

³⁵Başlık: Ėazel-i Fuzûlî Tahmîs-i Mânî

Süleymaniye Kütüphanesi. No:3424. yk. 225a; Semra Tunç (2007). "Onaltıncı Yüzyıl, Divan Şairi Mânî ve Şiirleri". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 21: 29; *Mecmû'a-ı Eş'âr*. Süleymaniye Kütüphanesi. Ali Nihad Tarlan 80/5. yk. 119b.

Bu şiir Rudolf Dvorak ve Sadeddin Nüzhet Ergun'un hazırladıkları Bâkî Divanlarında Bâkî'ye ait olarak gösterilmiştir. Ancak Sabahattin Küçük yaptığı araştırmada söz konusu şiirin Mânî'ye ait olduğunu ortaya koymuştur (Küçük 1988: 5-8).

- 4 Kamu bîmârına cânân devâyı derd ider ihsân
5 Niçün kılmaz başa dermân beni bîmâr şağmaz mı

III

- 1 Tıyıldı râz-ı nihânım dükenmez âh-ı sûzânım
2 Yıkıldı kalb-i vîrânım ferâgat üzre cânânım
3 Açar eşk-i firâvânım çıkar eflâke efgânım
4 Şeb-i firkat yanar cânım döker kan çeşm-i giryânım
5 Uyarur halkı efgânım daği ol yâr uyanmaz mı

IV

- 1 Firâk-ı ‘ârız-ı gül-bû ider cân bülbülün şayru
2 Gözümden dûr durur uyhu figânımdan cihân memlû
3 Ruhuğ gördükde ey mâh-rû sirişküm saçılır her şu
4 Gül-i ruhsârûna karşı gözümde kanlu akar şu
5 Habîbüm faşl-ı güldür bu akan şular bulanmaz mı

V

- 1 Huzûrum gitdi ‘âlemden idelden dilde gam mesken
2 Görinür çeşmüme gülşen belâ-‘yı aşk ile külhan
3 Niçe demler o sîmîn ten habîr olmadı hâlümden
4 Gamum pinhân tutardum ben didiler yâre kıl rûşen
5 Disem ol bî-vefâya bilmen inanur mı inanmaz mı

VI

- 1 Ruḥuñ seyr eyliyen ‘âkîl olur sermest-i lâ-ya‘kîl
- 2 Degüldür sevmemek kâbil muḥabbet itmek müşkil
- 3 Ne deñlü olsa sengîn-dîl zarûrî meyl ider ḥâşıl

- 4 Degüldüm ben saña mâ’il sen ‘âqlumı itdün zâyil
- 5 Baña ta‘n eyliyen câhil seni görgeç utanmaz mı

VII

- 1 Kuluñ Mânî şeker-ḥâdur lebün vaşfinda gûyâdur
- 2 Ğarîb-i dest-peymâdur gedâ-yı bî-ser û pâdur
- 3 İşi seyr ü temâşâdur ser-i kûyında ğavgâdur

- 4 Fuzûlî rind-i şeydâdur hemîşe ḥalka rüsvâdur
- 5 Şorun kim bu ne sevdâdur bu sevdâdan uşanmaz mı

Gazeller

1 ³⁶

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Nazar itmeñ yüzüñe ‘ayn-ı nazardur a‘dâ
Şağlasun sen gözi bîmârı zarardan Mevlâ
- 2 Şûre zerrâtın a‘dâdını zülâl-ı tîğuş
Eyledi Pâdşâhuñ lâle-i hamrâ peydâ
- 3 Hem-cenâhum olımaz kâf-ı mağabbetde benüm
Dostum var mı vücûdide ne kuşdur ‘Ankâ
- 4 Bâde-i la‘l-i lebûnden ufanık mest ancak
Turamaz bir dem ayağ üstine câm-ı şahbâ
- 5 Ruğ-ı cânân ile beñzetmiş özin şâhid-i gül
Mâniyâ esdi şavurdu yine gülşende şabâ

³⁶ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 304a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Hem-dem oldu o şehi görmeyeli âh bağa
Ger görünmezse daği âh bağa vâh bağa
- 2 Şeb-i firkatde kıoma mest-i dil-figârını
Olsun ey mihr-i münîrüm nazaruğ gâh bağa
- 3 Var ise zerrece dünyâda sitârem yokdur
Kim ‘inâyet nazarın itmez ol mâh bağa
- 304b 4 Eyledüñ ‘azm-i diyâr-ı ‘adem ey dil tenhâ
Kimse bu yolda velî olmadı hem-râh bağa
- 5 Dil-berüñ cevrine kıatlanmak olurdı Mânî
Çarğ-ı kec-revde cefâ kıılmasa her gâh bağa

³⁷ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 304a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Yâre teklîf-i vişâl eyleme gelse tenhâ
Yalnız gelmesi ‘uşşâka yiter mihr ü vefâ
- 2 Yâr gelmişdi gice sonra çıka geldi rakîb³⁹
Dilerin şoñ gelişi ola be-ħağğ-ı Mevlâ
- 3 Gelmeden men‘ idemez düşmen o baħr-i keremi
Hâr u ħaslar tuta mı bir yaña aħsa deryâ
- 4 Baña rahm eylemege gelmez isenñ sulţânım⁴⁰
Bâri gel düşmen-i bed-ħ^vâha cefâ’ en-maħzâ
- 5 Gün toğardı başına Mânî-i üftâde-dilün
Bir gice ħâneme gelseydi o ħûrşîd-liķâ⁴¹

³⁸ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 304; Şener Demirel (1999). “16. Yüzyıl Divan Şairlerinden Mânî”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9 (1): 45; Süleymaniye Kütüphanesi. No:3424. yk. 268b; Semra Tunç (2007). “Onaltıncı Yüzyıl, Divan Şairi Mânî ve Şiirleri”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 21: 31; *Mecmû‘a-ı Eş‘âr*. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi. Revan 1985. yk.110a.

³⁹ rakîb:‘adû, BDK

⁴⁰ lutf: rahm, Ş.D.

⁴¹ bir gice:çın seher, Ş.D., S.T; hânesine gelse: hâneme gelseydi BDK

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Eyer İsmâ'île hep ins ü melek cânın fedâ
Ey gönül gökden iner yirden biter kurbân aña
- 2 Ol şeh-i hüsnüñ bütün dünyâ olmalu bendesi
Aña kurbân olmaya cânlar virür şâh u gedâ
- 3 Tu'me-i 'aşkuñda cânım nola kurbân eylesem
Çok koyun kurbân içindür ey şeh-i Yûsuf-liqâ
- 4 Ğamze-i hûn-rîz ile 'âşıqları kurbân idüp
Resm-i İsmâ'île ihyâ eyledüñ ey dil-rübâ
- 5 Aña kurbân olmadın bir kimse kaçmaz Mâniyâ
Tek ayağın boynuma başsun hemân ol.....⁴³

⁴² BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 304b.

⁴³ Kelime üzeri silik olduğu için okunamadı. Ş.D.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Açılup gül gibi kıldı ol perî ref'-i niķâb
Şoņra bildüm ĥatt-ı ruĥsârından eylermiş hicâb
- 2 Ben berâber ũutmazam ruĥsâr-ı 'âlem-tâbuņa
Her ne deņlü kendüsin yüksek ũutarsa âftâb
- 3 İstedüm bir bûse ruĥsârından ibrâm eyledüm
Vireydi yüz baņa ammâ ol ũeh-i 'âlî-cenâb
- 4 Şevķ-i bûs-ı la'l-i cân-baĥşuņla sâķî dün gice
Meclis içre aldı ayağ eline câm-ı ũarâb
- 5 Pâye-i a'lâya irdi buldı rif'at Mâniyâ
Esb-i yârüņ arķasında ĥoş geķer ũimdi riķâb

⁴⁴ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 304b.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Gözüm kan dökmege oldı o la'l-i dilsitân bâ'îş
Olur kan olmağa ekşer şarâb-ı erguvân bâ'îş
- 2 Sebeb bâ'îş yoğ iken illere ihsânlar eylermiş
Nedür baña cefâya ey meh-i nâ-mihrbân bâ'îş
- 3 Nesîm-i âhum oldı eşkimüñ tuğyânına bâdî
Olur deryâyı tahrîk eylemege bâd revân bâ'îş
- 4 Hâç-ı ruhsar-ı âteşnâkidür giryân idüp çeşmüm
Muqarrerdür olur yaş akmağa gözden duhân bâ'îş
- 305a 5 'Aceb mi bu gâzel olsa niqât-âmîz ü ma'nîdâr
Olupdur buna Mânîye cüvân-ı nüktedân bâ'îş

⁴⁵ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 305a.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Bir semen-sîmâ perî-peyker cüvândur lâle-ruḥ
Berg-i güلزâr serv-ḳad ḡuşṣa-dehândur lâle-ruḥ
- 2 Sînemi efgâr idüp yaḳdı maḥabbet dâḡını
Dil-rübâlar içre bir nâ-mihrbândur lâle-ruḥ
- 3 Virmek ister naḳd-i câna mâye-i vaşl baḡa
Ol dehân-ı teng ile gevher-feşândur lâle-ruḥ
- 4 Bî-sütün-ı ḡamda Ferhâd ḡam-ı hicrân ile
Mülk-i ḡüsne ḡüsrev şirîn-zebândur lâle-ruḥ
- 5 Çekdi sûsen gibi tîḡin ḳatlüme ḳaşd eyledi
İḥtirâz it Mâniyâ bir bî-amândur lâle-ruḥ

⁴⁶ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 305a.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Kalmasun dillerde ğam irişdi çün hengâm-ı 'ıyd
Sâkiyâ devr eylesün câm-ı sürûr-encâm-ı 'ıyd
- 2 Âteş-i âhum çıkar eflâke gelse hatt-ı yâr
Âsmânîler tutar çarhı irişse câm-ı 'ıyd
- 3 Tıfl-ı dil handân olur gördükçe ruhsârıñ senüñ
Bâ'ış-i şâdî olur ey meh-rû eyyâm-ı 'ıyd
- 4 Rûz-ı vuşlatda dil-i bîçâreye kılma cefâ
Serverâ lâyıķ mıdur çekmek baña i'lâm-ı 'ıyd
- 5 Bend olup kaldı görüp ruhsârıñ üzere zülfüñi
Ey perî tıfl-ı dil-i Mânîye oldur dâm-ı 'ıyd

⁴⁷ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 305a.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Hüsni ile tutdı iki dil-ber cihânı ser-te-ser
Birisine dirler İbrâhîm ü birine 'Ömer
- 2 Cünd-i hûbânın re'isidür birisi hüsni ile
Biri altun üsküfün giyse olur ruhuñ kamer
- 3 Birisi maṭbû' u dil-keş serv-ḳâmet gonca-fem
Birisine bir sîm-sâ'id sîm-sîmâ sîm-ber
- 4 Biri şındırdı bütün cümle şanem-sîmâlaruñ
Hüsni ile virdi biri deyr-i cihâna zîb ü fer
- 5 İkinin de nazîri yok cihânda Mâniyâ
İki bir dime birin sev saña birisi yiter

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Luţf ile eyle Baba-zâdecigüm baņa nazâr
Kerem it cevr ü cefâ eyleme ey cân-ı peder
- 2 Kâtı çok kana heves eylesesün sultânüm
Korkarın bir gün emerler leb-i la’lün iller
- 3 Zerreves ‘âşık-ı üftâdeñ olup mihr-i münîr
Her seher şevk-i ruñuñla yaķasın çâk eyler
- 4 Yüzüne bakmasuñ ağıâr zarardur ğâyet
‘Âleme başdan anuñ dîdesidür ‘aynı zarar
- 305b 5 ‘Âşık-ı sâdıķama şıdķ ile fermân-ber kim
Baķma ağıâra ki yañlışdur ola nûr-ı başar

⁴⁹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 305a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Hâtem-i la‘lini göstermiş idi dün gice yâr ⁵¹
Gâ‘ib oldu yine öpmiş gibi anı agyâr
- 2 Va‘de-i mihr-i vefâdur sözi hep ‘uşşâka
Kâtı nev-reste gibi dil-ber-i şîrîn-güftâr
- 3 Bendeçe mihr-i vefâ eyle benüm sulţânım
Devr-i hüsnuñde ne var görse mürüvvet dil-i zâr
- 4 Gâhi uğrat güzelüm kûyuña ‘uşşâkı didüm
Şol kadar söyledüm uğratmadı aşlâ dildâr
- 5 Bilmezüz cürmümüzün n’eydügini ey Mânî
Nağmeler itdi murabba‘lar okurken bize yâr

⁵⁰ Şener Demirel (1999). “16. Yüzyıl Divan Şairlerinden Mânî”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9 (1): 45; Süleymaniye Kütüphanesi. No: 3424. yk. 270a.

⁵¹ Hokka-i: Hâtem-i ŞD, ST

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Keştîye bindi yelken açup gitdi ol nigâr
Benden ayırdı cevri ile cânânı rûzgâr
- 2 Deryâdan ideli sefer ol dürr-i sine-pâk
Kesdi şu gibi aramızı çarh-ı bî-ķarâr
- 3 Âhum yili irerdi aķa ķorķarın velî
İrdükçe daķı dūr ola ol şûh-ı şîvekâr
- 4 Ol dürr-i pâk keştî ile eyledi sefer
Deryâlara dönerse nola eşķ-i dūr-nişâr
- 5 Bilmem nice taķammül ide bâr-i firķate
Dâ'im vişâle maķrem iken Mânî-i nizâr

⁵² BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 305b.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Egerçi devr elinden çok figân u âhumuz vardır
Bi-hamdi'llâh ne gam çünkim Mehemmed şâhumuz vardır⁵⁴
- 2 Bütün dünyâda diller ol melek-sîmâyı isterler
Cihânda bir anuñ gibi büt-i dil-h'âhumuz vardır
- 3 İnen cevri itme 'uşşâka şağın âh-ı sehergehden
Ġayırsız müstemendüz biz bizüm Allâhumuz vardır
- 4 Senün mihr-i münîrün var ise ey çarh-ı minâ-fâm
Bizüm de ol melek-sîmâ gibi bir mâhumuz vardır
- 5 'Aceb mi şabrımız ârâmumuz yoğ ise ey Mânî
Bi-hamdi'llâh ne gam çünkim Mehemmed şâhumuz vardır

⁵³ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 305b.

⁵⁴ Şairin beyitte adını andığı padişah III. Mehmed'dir. Ş.D.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Cefâ vü cevrini çekmek o mâhuş âsândur
Benüm bilmem yükin ammâ ki bâr-ı hicrândur
- 2 Felek şunar başa bir ahz şarâb-ı maşşûduñı
Murâdum üzre benüm de döner bu devrândur
- 3 Unutma bendeñi cevr eyle bâri sulţânım
Eger cefâ ile yâd eyler iseñ ihsândur
- 4 Neden helâk u dil-müstmendi kaçd itmeñ
Nola severse seni ol hele müselmândur
- 5 Hâsûd dirse ki gayrı cüvân sever Mânî
Yalandur iki gözüm sevdigüm bu bühtândur

⁵⁵ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 305b.

Müfte‘ilün Mefâ‘ilün Müfte‘ilün Mefâ‘ilün

- 306a 1 Pençesi üzre yoğ nice bir şeh-i kâm-yâbdur
Hağ bu ki Şimdi olur perî pençe-i âftâbdur
- 2 Kâlbümüzü bütün Őanup cevri ü cefâya baŐlama
‘ÂŞık-ı zârüñ zulmi ko hây Őohbeti ħarâbdur
- 3 La‘lünçe gâhi Câm-ı Cem gâhi Şifâ disem nola
Ehl-i ma‘ârif olanuñ her sözi bir kitâbdur
- 4 Çok mıdur ıztırâb u ğam sende deyü su‘âl ider
Bilmedi ħâlümü dağı bu da bir ıztırâbdur
- 5 Mâniyi görse ol Şanem dâ‘im işi hemân aña
‘İŐveleriyle nâzdur Őive ile ‘itâbdur

⁵⁶ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 306a.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Bir hüsñ virdi rûyuña hattunla Kirdgâr
Sübhâne hâlîku hallaķu'l-leylü'n-nehâr⁵⁸
- 2 Oldı nümüne sûre-i nûr u dühândur⁵⁹
Ol rûy-ı tâbdâr ile ol hatt-ı müşg-bâr
- 3 Şimdidür ibtidâsı daħi vaķt-i hüsñünün
Evvel bahâra karşı açılır benefşeżâr
- 4 Bir top benefşe almış eline degül hatâ
Mir'ât-ı 'ârızında olur 'aks-i âşikâr
- 5 Va'llâhi sevdigüm göricek Mânî hattunı
Evvelkiden daħi beter oldı zebûn u zâr

⁵⁷ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 306a.

⁵⁸ Geceyi ve gündüzü yaratan.....Kur'an-ı Kerim. 21/33

⁵⁹ Kurân-ı Kerim: Nur/24. ve Duhan/44. sûreler

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Saña ağıyâr libâs eylemek ister dirlər
Tınadurlar seni bi’llâhi şaķın ey gül-i ter
- 2 Devletünde ne var ağıyâra olursak ğâlib
Az adam diñile ‘âşık-ı hûnîn diller
- 3 Tırsun ağızumda meded la‘l-i lebün bir pâre
Ey perî-rû ne uyursın şuya mı düşdi şeker
- 4 Nazarı pâk olanuñ haķķı iken bir bûse
Ol şanemde ne revâdur ki kıla Hâķ nazar
- 5 Her ne söylese elinden gelür itmek anı
Mânî-i haste-derûnuñ emi ağızına öper

⁶⁰ Şener Demirel (1999). “16. Yüzyıl Divan Şairlerinden Mânî”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9 (1): 48; Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü’l-Eş‘âr*. Şehit Ali Paşa Ktp. No.1877. yk. 84b-85a.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Kulluğa almağ dilerler luğ ile meh-pâreler
Kendüsin öldürmesin mi 'âşık-ı bî-çâreler
- 2 Ağız açup tîrûñi gözlerler ey kaşı kemân
Kıpkızıl ağızı açık divânelerdür yâreler
- 3 Cânımı kurtarmağıcün ol halhâl-i zer
Luğ idüp yârüñ düşüp ayağına yalvaralar
- 4 Ol habîb-i cân u dil çekdi elin benden dirîğ
Derdüme şimdengirü 'âlemde yokdur çâreler
- 5 Niçe gündür Mâniyâ şîrîn kelâmı görmedüm
Rûz-ı mâtemdür nola âhum giyerse qaralar

⁶¹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 306a.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ol pâdşâh-ı hüsn iki arşıncı-zâdedür
Endâze yok cefâsına zulmi ziyâdedür
- 306b 2 Giyse külâhını o kul oğlı efendisi
Gûyâ ki tâc-ı zerle ki zi-şâh-zâdedür
- 3 Farğ-ı felekde zâhir olan mâh-ı nev degül
Zerrîn külâhı şu'lesi evc-i semâdadur
- 4 A'dâya açılan kapu bağa açılmadı
Yârün kapusı düşmene zîrâ küşâdedür
- 5 İller vişâl-i yâr-ı mesrûr u şâdmân
Mânî gâm-ı firğat ile dâyim belâdadur

⁶² BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 306a.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Turduğunca âdeme bir özge keyfiyyet virür
Şanma sâkî meclise raṭl-ı girân şıḳlet virür
- 2 ‘Aks-i câm bâdeyi gül-gûn itdi mir’ât-ı ruḫun
Teşne-i mey şanma rûy-ı dil-bere keşret virür
- 3 Leblerünle hâlümü nûş eyleyen mîzân olur
Ḳışşası Ferhâd u Şîrînüñ belî gayret virür
- 4 Kim içerse ḫaşre dek ser-mest u lâ-ya‘kıl olur
Sâkiyâ ‘aşkun şarâbı şöyle ḫâlet virür
- 5 Nâr-ı ‘aşka yanmağa cânlar virür Mânî kuluñ
Bâde-i câm-ı maḫabbet şöyle germiyyet virür

⁶³ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 306b.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Kaçar bizden dirîgâ ol kul oğlı ğayra hem-serdür
Ol âhû Şimdi kaçkındur ğorinmez nice ğorendür
- 2 Bilinde zer-dîvânı ol sehî-kad Şâh-ı hûbânuŐ
Miyân-ı servde ğuyâ ğorinür Şems-i enverdür
- 3 Kul oğlıdur kebirce ol Şeh-i hüsñ ü cemâl ammâ
Nice Şeh-zâdeler el bađlamıŐ kûyında çâkerdür
- 4 Geyüp zerrîn-külâhın her seher ğitdükçe meydâna
Tulû' itmiş ufukdan tâc-ı zerle Şâh-ı hâverdür
- 5 ViŐâlünle eger Mâniye dermân itmek olmazsa
FirâkuŐla helâk olmağ muhaçkağdur muğarrerdür

⁶⁴ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 306b.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Kimseyi sevmem cihânda sen gül-i ra'nâ kadar
Ey perî-peyker sever cânım seni dünyâ kadar
- 2 Ğam metâ'ın virmezem 'âlem tolu mâl olsa ger
Derdden hazz eylerem dünyâ vü mâfihâ kadar
- 3 Cûylar öykünmesin seyl-i sirişk-i çeşmüme
Şimdi baħr-i eşkümün emvâcı var dünyâ kadar
- 4 Ayağın başmaz ne deñlü hâk-pây olsa yine
Kadri yokdur 'âşıkun bir şûr-ı nâ-peydâ kadar
- 5 Eksük olmadı başumdan bir belâ ile kazâ
Böyle taqđîr eylemiş ey Mânî-i şeydâ kader

⁶⁵ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 306b.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 İrüşür nâlelerüm günbed-i gerdûna kadar
Dökerim gözyaşını her gece dâmâna kadar
- 2 Şu‘arâ firqati vasfetmede ‘asırlardur
Kimse vaşf idemedi firqati bu aña kadar
- 3 Benem ol cûy ki yollarda alup hâke girer
İremez zâyi olur lücce-i ‘ummâna kadar

⁶⁶ Şemsettin Kutlu (hızl.) (1975). *Faik Reşad, Eslâf*. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser Yay.154; Şener Demirel (1999). “16. Yüzyıl Divan Şairlerinden Mânî”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9 (1): 48. Bu gazel Şakayıku’n-Nu‘mâniyye Zeyli’nde ‘değın’ redifiyle yer almıştır.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Hevesi vaşlı göñülden ne gider zâyil olur
Ne dil ü cân irer ol mertebeye vâsıl olur
- 2 Yil gibi şöyle o şâh-ı güli eğmiş ağıâr
Nereye çekse hemân ol tarafa mâ’il olur
- 307a 3 Şimdi âsân görünür derd-i maḥabbet ammâ
Pür-tedârik ideğör sonra çatı müşkil olur
- 4 Derdün artar ne kadar tohm-ı sirişki saçsañ
‘Âşıkâ ağlamadın derd ü belâ ḥâsıl olur
- 5 Ğayra luṭf eyle dimez kimse tururken Mânî
Sende inşâf ide andan buña kim mâ’il olur

⁶⁷ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 306b.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Bezm-i belâda kanlu sirişküm şarâbdur
Nâlem ney oldı anda derûnum kebâbdur
- 2 Şehr içre her ki arayarak buldı sen mehi
Buldı murâdını o kişi kâm-yâbdur
- 3 Bâm-ı sipihre çıkdı kim âh-ı âteşîn
Od urdı çarha şanmañuz anı şihâbdur
- 4 Vâ'iz gehi cismümi eger gâhi bend ider
Her bir mey-i cân ile halkuñ 'azâbdur
- 5 Dil şarşar-ı belâdan emîn oldı gam yemez
Hâk-i cenâb südde-i devlet-me'âbdur
- 6 Halkuñ sitemle cümle yıkıkdur gönülleri
Ey Mânî ağla ağla ki 'âlem harâbdur

⁶⁸ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 307a.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Derd aña yâri koyup kim ki gülistâna düşer
Ağlayup bülbül-i nâlân gibi yâbâna düşer
- 2 Cüst ü cû eyleriken âb-ı zülâl-i la'lün
Korqarın teşne gönül çâh-ı zenahdâne düşer
- 3 Künc-i firqatde niçün şormaz o şâh-ı cüvân
Düşmişün hâlini şormak hod o sultâna düşer
- 4 Heves-i zülfünle çâh-ı zenahdâna düşen
Boynı zincîre geçüp bend ile zindâna düşer
- 5 Şun zülâl-i lebüñi Mânî-i zâra yoğsa
Ol harâretle şakın hançer-i bürrâne düşer

⁶⁹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 307a

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Anmaduñ düşmeni yanuçca gezer ey gül-i ter
Has u hâşâk gibi ekmedigün yirde biter
- 2 Sîm-i eşküm göricek nola başa meyl itseñ
Kuvvetlüdür aqça yüzi ey şanem-i sîmîn-ber
- 3 Lezzet-i şerbet-i vaşl ağlamağ ile gitmez
Katı çok su götürür bu dañi ey dide-i ter
- 4 Söyleme ğayrı sözi muşhaf-ı rûyın vaşf it
Ey gönül çok sözi Qur‘ân‘da yaraşur dirler
- 5 Gösterür rûyını âyinede ğayrilere yâr
Mâniyâ ol yüzi gül bir işi ‘aksine ider

⁷⁰ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 307a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Pâyine düşmeye dil bir büt-i sîmin-ber arar
Şöyle düşkünligi var kim düşecek bir yer arar
- 2 Cüst ü cû eyleyen evşâf-ı lebün şi‘rümde
Benzer ol şahşa ki deryâya dalup gevher arar
- 307b 3 Dil-i bülbülde umar sûziş-i ‘aşkı göñlüm
Şanki hâkister içinde eşer-i ahker arar
- 4 Hatt u hâlinde vefâ bûyma dil tâlib olur
Gûyiyâ memleket-i Hind’e varur ‘anber arar
- 5 Reh-i ‘aşk içre göñül kendüyi zâyi‘ kıldı
Bu ‘acebdür ki yine sevmege bir dil-ber arar
- 6 Cân virüp sîm-i sirişk u ruḥ-ı zerd ister dil

⁷¹ Süleymaniye Kütüphanesi. No:3424. yk. 289b; Şener Demirel (1999). “16. Yüzyıl Divan Şairlerinden Mânî”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9 (1): 46.

Benzer ol kimseye kim rehn ile sîm ü zer arar

- 7 Mâniyâ halk-ı cihân biri birinden hayrân
Hûblar ‘âşık arar ‘âşık ise dil-ber arar

29⁷²

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Binâ-yı ‘aşk şehâ dilde ber-çarâr olmaz
Cefâ ile yapılan hâne pâydâr olmaz
- 2 Bu rûzgârdur elbette her fütâde-i ‘aşk
Hemîşe râh-ı maḥabbetde ḥâksâr olmaz
- 3 Zamân ile oñılır dâğ-ı sine-i ‘uşşâk
Müdâm gülşen-i afâk lâlezâr olmaz
- 4 Gülüş leṭâfetidür nâle-i mızrâra sebeb
Terâveti gidicek anda âh u zâr olmaz
- 5 Şarâb-ı ‘aşk-ı ḥaḳîḳîyi gör mecâzı қо
Anuñ sonunda seher Mâniyâ ḥumâr olmaz

⁷² BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 307b.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Ben ol şâh-ı gamam kıavs-ı kıuzah başa kemân olmaz
Hâdeng-i âhuma bu kıubbe-i gerdûn nişân olmaz
- 2 'Aceb mi zâhir olsa sûz-ı 'aşkıu cism-i zârından
Mukarrer hâr u hânde serv-kad ey perî âteş nihân olmaz
- 3 Zamân ile olur şabr eyle şimdi hâmdur dirsın
Vişâlüh mîvesi ey şâh-ı gül hiçbir zamân olmaz
- 4 Eger mestâne câm-ı la'lüñi öpdüyse sultânım
Beni öldürme luţf eyle bilürsin kıana kıan olmaz
- 5 Semend-i tab'um ile 'âlemi araladum şimdi
Anuñ cevlangehi Mânî zemîn ü âsmân olmaz

⁷³ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 307b.

Fâ‘ilatün Fâ‘ilatün Fâ‘ilatün Fâ‘ilün

- 1 Sevrnemege cân ile bir gül yüzli cânân isterüz
Bülbül-i şûrîdeyüz kim verd-i handân isterüz
- 2 Kâdrimüz ‘âli dürür ednâya tenezzül itmezüz
Bir gül-i şimşâd-kad serv-i hırâmân isterüz
- 3 Şâm-ı firkatden halâş olmak ümmîd eylerüz
Giceler tâ şubha dek bir mihr-i dıraşân isterüz
- 4 Haste-i ‘aşkuz kapuıda eylerüz vaşlın ümmîdin
Bir bölük dermândeuyüz bu derde dermân isterüz
- 5 Mâniyâ biz pâk-meşreb⁷⁵ sâde-dil ‘âşıklaruz
Tutmağa dâmânını bir pâk-dâmân isterüz

⁷⁴ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 307b.

⁷⁵ 31/5a’da metnin okunamamasından dolayı, anlam bakımından “meşreb” kelimesinin kullanılması uygun görülmüştür. Ş.D.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 308a 1 Ey dil çıkınca hânedan ol nev-cüvânumuz
Tenden ümîd-i vuşlat ile çıkdı cânumuz
- 2 Ol mû-miyânı vaş iderüz nice dem dürür
Diğkatle yarsa kıl nola tîğ-ı zebânumuz
- 3 Kûy-ı nigâra irmedi feryâdumuz dirîğ
Çıkdı egerçi göklere âh u figânumuz
- 4 Terk itmezüz senüñ işigün ey şeh-i cihân
Farğ-ı sipihr daği olursa mekânumuz
- 5 Yâr ile şohbet eyler iseñ Mânî bir gice
Bizüm çemende nergis olur şem'dânumuz

⁷⁶ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 308a.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Şanmañuz cân u dili âteş-i 'aşka yanmaz
Şem'veş her gice yanar yakılır diñlenmez
- 2 Nice kez şerbetini içmiş iken hûblaruñ
Yine dîvâne gönül sevdi birin uşlanmaz
- 3 Mâye-i vaşlını cân nağdine virürse nigâr
Zarar itmez anı kim ki alur aldanmaz
- 4 Yâr dirse seni fettân varayın katl ideyin
'Âşık-ı haste-dilüñ cânı uyur katlanmaz
- 5 İncinür mihr ü vefâ ile dilüñ ey Mânî
O perî-peykere müşkil bu ki söz söylenmez

⁷⁷ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 308a.

Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilün

- 1 Döndürüp 'uşşâkdan ol dil-ber-i meh-pâre yüz
Diseler ihsân idüp tutdı bu gün ağıyâra yüz
- 2 Başdan aşup bûse-i ruhsârına şarkar şehâ
Pâdişâhum virme luţf it turra-i tarrâre yüz
- 3 Göñlüne od düşdi 'aks-i rûy-ı rengîni degül
Gösterüp âyîneye ol âteşîn-ruhsâre yüz
- 4 Yüz çevirme öpmek isterse eger ruhsârı
Saña tutmışdur efendi 'âşık-ı bîçâre yüz
- 5 Cismümüz tek pâre kılmak tîğ-ı gam lâzım degül
Mâniyâ hem-şîreyüz yâr ile şad-pâreyüz

⁷⁸ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 308a.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Kaşuñ hayâlin kıldı dilümde hilâl naķş
Oldı anuñla levh-i derûnum hayâl naķş
- 2 Pür naķş baēladı yine Nakķâş-ı Kirdgâr
K'oldı şükûfe ele çemen dest-mâl naķş
- 3 Bir ğamze ile mülk-i dili eyledi ħarâb
Bir çeşmi mest ü ğamzesi câh u celâl naķş
- 4 Gül-güne ile ruĥlarını zeyn ider dimeñ
Zirâ kabûl eylemez âb-ı zülâl naķş
- 5 Deyr-i cihânda çoĥ bulunur naķş-ı dil-firîb
Mânî bulunmaz ol şeh-i Yûsuf-mişâl naķş

⁷⁹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 308a.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ey dil 'aceb o ruhları gül bî-vefâyımış
'Uşşâka muttaşıl işi cevri ü cefâyımış
- 308b 2 Ey bî-vefâ yûri ki saña cân viren kişi⁸¹
Yanuşda ol bir öldürecek bî-nevâyımış
- 3 Bu dûdmân-ı 'aşk 'aceb kârgâhimiş
Mişnet bucağı derd evi künc-i belâyımış
- 4 Zülfün görindi silsile-i 'anberîn başa
Ammâ ki bilmedüm o ser-â-ser dehâyımış
- 5 Bu manşıb-ı maşabbetün ey Mânî hâşılı
Naqd-i firâk u dirhem künc-i gınâyımış

⁸⁰ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 308a.

⁸¹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 308b.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Nâleler kılsa nola bülbül-i cân-ı 'uşşâk
Hârlarla şalınur şahın-ı gülistânda budak
- 2 Nedür ol zülf-i dil-âvîz ü çeşm-i hûn-rîz
Bâreka'llâh zihî şun'-ı Hudâ-yı Hallâk
- 3 Ta'n ider mihr-i cihân-tâb ile mâh çarha
Ol ruḥ-ı pâk ile ol sîne-i şâf u berrâk
- 4 Böyle bir gül budağın virmedi gülzâr-ı cihân
Böyle bir servi-sehî ⁸³ görmedi cism-i âfâk
- 5 Bilmezem bu ki ne hâlet idesin ey Mânî
Yâr benden kaçur cân ise gâyet müştâk

⁸² BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 308b.

⁸³ 37/4a'da metnin okunamamasından dolayı, anlam bakımından "sehî" kelimesinin kullanılması uygun görülmüştür. Ş.D.

Fâ‘ilatün Fâ‘ilatün Fâ‘ilatün Fâ‘ilün

- 1 Zâhir oldı dilde yine gün gibi âşâr-ı ‘aşk
Şaldı pertev gönlüme hûrşîd-i pür-envâr-ı ‘aşk
- 2 Nâr-ı ‘aşka” yanmağa cânlar virür ‘âşıkların
Dostum çağ şöyle germiyyetlidür bâzâr-ı ‘aşk
- 3 Tâc u taht ile işigün taşın değişmez ‘âşıkın
Âdemi sultân ider keyfiyyet-i esrâr-ı ‘aşk
- 1 Başa eyelendi işin Ferhâd virdi başını
Kişi serden geçmeyince başa çıkmaz kâr-ı ‘aşk
- 5 Mânînüñ hâlin şorarsın ey tabîb-i cân u dil
Haste-i fûrkat-zebûn derd ü gam-ı bîmâr-ı ‘aşk

⁸⁴ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 308b.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Çekmek âsân görünür derd ü gamı cânânun
Güç gelür baña veli ta'neleri a'dânun
- 2 Nabzını haste-i 'aşkun katı luş ile tutar
Tutışı kem degül ey dil o tabîb-i cânun
- 3 Kullanur 'âşkın ağıyarı kapusunda komaz⁸⁶
Yaramaz kullanışı yoğ o şeh-i devrânun
- 4 Tıyulurđı ne kadar kimse esîr eyledüği
Uç vireydi biricik zülf-i 'abîr-efşânun
- 5 Mânî-i haste-dili bir yola kodum didi yâr
Ey dil-i zâr ötesi çıksa nolaydı anun

⁸⁵ Kaf-zâde Fâizî, *Zübdetü'l-Eş'âr*. Şehit Ali Paşa Ktp. No.1877. yk. 85a.

⁸⁶ Kullanır 'âşkın : 'Âşkın kullanır: Ş.D.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Seyr idüp ârız-ı yâri gül-i handânı görüñ
Kadd-i dildâra bakup serv-i hırâmânı görüñ
- 2 Nice gündür baña göstermedi ruhsârını yâr
Ne cefâlar kılur ol mihr-i dıraşânı görüñ
- 309a 3 Kıldı şad-pâre tenüm yirlere dökdi kanum⁸⁸
Bakup ahvâlüme ol gamze-i fettânı görüñ
- 4 Bu cihân içre neler olur imiş seyr eyleñ
Biz nazar-âyîne-i 'ârız-ı cânânı görüñ
- 5 Ân-ı hüsnine bağan vâlih ü hayrân olur
Kime 'âşık durur ol Mâni-i hayrânı görüñ

⁸⁷ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 308b.

⁸⁸ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 309b.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 ‘Ârızuñda görelüm kâkül-i ‘anber-fâmuñ
Dostum seyre giderler gicesi aḥşâmuñ
- 2 Dil şokup yârimüñ ağızına ḥaberler aldı
Açdı derd-i dilümi ḥançer-i ḥûn-âşâmuñ
- 3 Ḥaşre dek bezm-i cihânda kıla ‘ıyş u ‘işret
Ṭalvesi dâ’im ola ol meh-i sîm-endâmuñ
- 4 Yâd idüp ‘ıyş-ı çemen ağıdı gözinden ḥûn-âb
Yufkâdur bağıratı câm-ı sürûr-encâmuñ
- 5 Şem‘-i meclis kararup bulsa ‘aceb mi Mânî
Kıldılar kıddini tercîḥ o gözi bâdâmuñ

⁸⁹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 309a.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Nola başum keserse tîğ-i bürrânı Hasan hânun
Muţî'üm emrine baş üzre fermânı Hasan hânun
- 2 Ni'colur reh-i bî-dâm-ı belâda eyleyüp bîmâr
Çıkardı başdan zülf-i perişânı Hasan hânun
- 3 Şanurlar kim şafağda zâhir oldı encüm-i tâbân
Görünse ger kaçan la'linde dendânı Hasan hânun
- 4 Düşürdi hançer-i hûbân dehri ser-be-ser şimdi
Bilinde hançer-i ser-tîz ü bürrânı Hasan hânun
- 5 Ser-â-pâ tîr-i müjgân ile kıldı cismümi pür-hûn
Yine ihsânına garğ oldum ey Mânî Hasan hânun

⁹⁰ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 309a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Reh-i ‘aşkıñda ne ğam çekse gönül derd ü ğamuñ
Ey şeh-i mülk-i cefâ şimdi mi gördük keremün
- 2 Bezme geldi elini öpmege bâ’iş olduñ
Oldı ey câm-ı şafâ-bağş mübârek kademün
- 3 Ey muşavvir o bütün şanma benânın yarduñ
Düşti engüştini tahrîr ider iken kalemün
- 4 Kalmayup rağbeti hergiz beni şaydı dehrün
İşigi Ka‘besi peydâ olalı ol şanemün
- 5 Arturup düşmeni dâĝ üstine dâĝ urdı o mâh
Oldı ey Mâni-i dil-ğaste ziyâde elemün

⁹¹ İbrahim Kutluk (hzl.) (1978). *Kımalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü’s- Şuarâ*. C. II. Ankara. 847-848; Şener Demirel (1999). “16. Yüzyıl Divan Şairlerinden Mâni”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9 (1): 47.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Gül gül oldu mey ile ruĥları her bir Şanemün
Yir yir açıldı yine gülleri Bâĝ-ı İrem’ün
- 2 Hûn-ı ‘uŝŝâķ içersen mey-i gül-gûn yirine
Nûş-ı cân ey gözi mestâne ziyâd ola demün
- 3 Halk raĝbetler ider güçle egerçi umaruz
Bize ol minneti çekdirmeye hâk-i ĳademün
- 4 Meded ey kaşları yâ katı keremdür gönder
Kim biri bine geçer nâvek-i cevri ü sitemün
- 5 Bûlbül-i dil nola derd ile figân itse Mânî
Hârlar aldı yine dâmenin ol ĝonce-femün

⁹² İbrahim Kutluk (hzl.) (1978). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü’s- Şuarâ*. C. II. Ankara. 847-848; Şener Demirel (1999). “16. Yüzyıl Divan Şairlerinden Mânî”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9 (1): 47.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Baña bildürdi peyâmın dehen-i dildârıñ
Virdi bâd-ı seher ağız haberin dildârıñ
- 2 Dime ey Yûsuf-ı gül-çihre vefâdârum ben
Şatma kendüñ bize çün gayr iledür bâzârıñ
- 3 Dostum gayrılara mihr ü vefâ virürsüñ
'Âşık-ı haste-dile cevır ü cefâdur kârıñ
- 309b 4 Bir göz ucıyla bakıp kıldı 'inâbet nazarın⁹⁴
Nazîri var baña beñzer o gözi bîmârıñ
- 5 Mâniyâ sâ'id-i dildârı güzel vaşf itdüñ
Nola el üzre tutarlarsa senüñ eş'ârıñ

⁹³ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 309a.

⁹⁴ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 309b.

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Âsân baña vaşluñda cihândan güzer itmek
Eyyâm-ı bahâr irse revâdur sefer itmek
- 2 Virsün haber la'l-i leb-i yâri sehergâh
Göñlinden şabâ goncanuñ isterse yer itmek
- 3 Dil virmege dildâre hüner şanma raķîbâ
Cânun vir eger ister isen bir hüner itmek
- 4 Meydân-ı maħabbetde ķodı başını Ferhâd
'Aşķ ehline zîrâ ki gerek terk-i ser itmek
- 5 Mânî nice bir hâlümi görmezlenür ol şâh
Olmaz mı daħi bu dil-i zâra nazâr itmek

⁹⁵ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 309b.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 İstemem fark-ı sipihri ola mı hâk-i derün
Beni çağ böyle bülend eyledi 'âlî-nazarun
- 2 Kıldı çok fitne vü âşûb şabâ gülşende
Ağzı dirhem jâle ile tutup goncalarun
- 3 Dostum dinleme haqqumda sözün a'dânun
Bağma har mühre-i güftârına her bed-güherün
- 4 Merhem-i luğf-ı revân-bağş olur 'anbere naşîb
Eleminden kurısa kanı nola yârelerün
- 5 'Âlemün nûş ideli sâğar-ı zehr-âlûdun
Mâniyâ oldu humâr-ı mey-i gam derd-i serün

⁹⁶ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 309b.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Cism-i pür-ḥûnumı yudı eşk ile çeşm-i nemnâk
Reh-i 'aşkuḡda senüḡ olmaḡıçün 'âşık-ı bâk
- 2 Bende eyler gibi başum şaḡınurdum evvel
Şimdi cânlar virürem olmaḡa yolunda helâk
- 3 Bilmedin 'aşk nedür 'âşık-ı şeydâ kimdür
Geçinür kendi yine 'âşık-ı zâr u ġamnâk
- 4 'Aḡla yâr olma reh-i 'aşḡa sülûk eylersen
İremez menzile pâ-beste-i bend-i idrâk
- 5 Bâkı yok kimseden ülfette olup sevdi seni
'Âşıkundur güzelüm Mânî-i şeydâ bî-bâk

⁹⁷ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 309b.

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Başduñ yüzüme bendeni hâk-i kâdem itdün
Eflâke çıkarduñ beni şâhum kerem itdün
- 2 Ey cân-ı hazîn arta mı feryâd u figânuñ
Eksildi o mâhuñ nazîri hayâl-i kem itdün
- 3 Def'eyle 'adûmı güzelüm kanını nûş it
Tut kim mey-i gül-reng içüp def'-i ğam itdün
- 4 Ey çarh-ı cefâ-pîşe uçurduñ bu mekândan
Cân bülbülinüñ yirini bâğ-ı 'adem itdün
- 310a 5 Şandüñ ola cevır itmege Mânîye zerâfet
Ancak bize ey hûnî varup sen sitem itdün

⁹⁸ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 309b-310a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Gice gündüz işigün bekleridüm cânânun
Korğarın söyleye sözün işidem a’dânun
- 2 Diyedün ‘âşıkâ vaşlum gibi dermân olmaz
İşte öldüm meded it var ise bir dermânun
- 3 Kıtı dermândeligüm var başa bir çâre meded
Vaktidür mihr ü vefânun demidür ihsânun
- 4 Hâlüme merhamet ağıyâr ide sen itmeyesin
Yok mı ey kâfir-i bî-dîn bu kadar îmânun
- 5 İllere sâğar-ı ‘işret bize câm-ı mihnet
Mâniyâ derd ü belâsın çekerüz devrânun

⁹⁹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 310a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Baña yazup yañılup nâmeçe ihsân itdün
Hâtırum yazduñ efendi beni şâdân itdün
- 2 Ğoncaveş miñnet-i hicrân ile dem-beste iken
Göñlüm açıldı beni gül gibi ğandân itdün
- 3 Nâmeveş pârelenür kimde bunı şağlayasın
Çünkü ey ğonca-dehen sen anı pinhân itdün
- 4 Şanki şunduñ bize bir nâme-i âhû-yı Ğoten
Târ-ı zülfün ile fark-ı cebînüñi ihsân itdün
- 5 Mânî(i) pâdişehüm düşmen ile bir görme
‘Aşk ile çün anı ser-defter-i dîvân itdün

¹⁰⁰ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 310a.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Yanına gelse kaçan kim yâr-ı cânı hastenüñ
Gözleri ol dem görür hûr-ı cinânı hastenüñ
- 2 Uyhu gelmez gözlerine nâleden 'âşıklarun
H^vâb görmez dîde-i gevher-feşânı hastenün
- 3 'Âlemi bîmâr-ı 'aşq itdi ser-â-ser ol tabîb
Tutsa dünyâyı nola âh u figânı hastenüñ
- 4 Bâr-ı hicrânı dil-i bîmâra çaldırma meded
Olmaz ey 'Îsî- nefes tab'-ı dîvânı hastenüñ
- 5 Öldi gitti bister-i gamda figân u âh ile
Şormadun aḥvâlini bir kerre Mânî hastenüñ

¹⁰¹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 310a.

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Zülfün hevesiyle kurı sevdâlara düşdük
Mecnûn gibi sevdâ ile tenhâlara düşdük
- 2 Ğarķ eyledi gird-âb-ı belâ zevraķ-ı şabrı
Mihnetde ķalup hicr ile deryâlara düşdük
- 3 Hınçer hevesi sînemizi eyledi pür-dâĝ
Hicrle yine lâle gibi şahrâlara düşdük
- 4 Geh fikr-i ruķ-ı yâr u gehî kâkül-i dildâr
'Âşık ola mı hâşılı ĝavĝalara düşdük
- 5 Yâd-ı leb-i la'l ile aķıtup seyl-i sirişküm
Ğarķ eyledi Mânî bizi deryâlara düşdük

¹⁰² BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 310a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 310b 1 Haddi yok derd ile feryâd u figân u âhuñ
Cân u dilden öle mi ‘âşıkı ‘Abdu’llâh’uñ
- 2 Şala mı şem‘-i şeb-efrûzı cihâna pertev
Kılmadı zerre kadar ğanî mihr ü mâhuñ
- 3 Ser-i kûyunda nola cümle du’âm olsa kabûl
Ka‘bedür ‘âşık-ı şûrîdelere dergâhuñ
- 4 Nola feryâd u figân eyler isem sultânım
Yok durur hâl-i dilümden haberi âgâhuñ
- 5 Mâniyâ ‘azm-i diyâr-ı ‘adem itdük tenhâ
Kimse bu yolda dağı olmadı hiç hem-râhuñ

¹⁰³ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 310b.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Râ kaçuñ tuğrâ durur andan nişândur hançerüñ
Anuñ için 'âleme hükmi revândur hançerüñ
- 2 Mısr u Şâm u Hindî aldı kabza-i teshîrine
Berr ü bahre hükmi ider şâhib-kırândur hançerüñ
- 3 Bir niçe mazlûmı öldürmiş yine kan eylemiş
Anuñ için ey perî gözden nihândur hançerüñ
- 4 Kim içerse artık ölmez haşre dek bâkî kalur
Şöyle beñzer âb-ı hayvândan nişândur hançerüñ
- 317a 5 Diş bilermiş dökmege kanını Mânî hastenüñ
Kimseye rahm eylemez bir bî-âmândur hançerüñ

¹⁰⁴ Bu gazel Mânî Divanı'nın sonunda, 316b-317a varaklarda olmasına karşılık, elifbâ düzenine göre oluşturulan divanda buraya alınmıştır.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Ne ‘aceb aqça diyen hûbı seversem ey dil
Yalnız ben degülem aqçaya dünyâ mâ’il
- 2 Ne ğam ol ‘âşıka kim yâr ile hem-pehlûdur
Aqça koynında olan kimse çeker mi müşkil
- 3 Kızı mı çıkmasa aqça diyen ol sîm-berün
Cân metâ‘ını aña virmek olurdu kâyil
- 4 Rûhdan ol mehi bir kıt‘a bilürsem ne ‘aceb
Aqça cândan şayılur ey dil-i miñnet-zede bil
- 5 Gerçi çok şimdi siyeh-çerde cüvânlar Mânî
Dil-i âşüfte velî aqçaya oldu mâ’il

¹⁰⁵ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 310b.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Uydı ulaşdı yine kâkül-i cânâne göñül
Âh kim gitdi hiç uslanmadı dîvâne göñül
- 2 Şâneveş alur ele bir gün o tarrâr seni
Gel tolaşma şakın ol zülf-i perîşâne göñül
- 3 Var imiş ‘âşıkın öldürmege anuñ göñli
Vechi var dirsem ol âfet-i devrâna göñül
- 4 Gülşen-i ‘âlemi ben şimdi göñülsüz gezerin
Bülbülâsâ vire mi ol gül-i ħandâna göñül
- 5 Mâniyâ ħayrıya dil virme ki göñlüm yokdur
Vire mi cânlar ol serv-i ħûbâna göñül

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Lebünden özge degül 'âşıka devâ maqbûl
Tabîbüm eylemez aşlâ tabî'at ânı maqbûl
- 2 Neden vefâyile a'dâyı şâdmân itmek
Tutalum olmuşuz sever kim biz aña melûl
- 3 Kemâl mertebe ma'kûle çünkü mâ'il sen
Vefâlar it dile yoğdur anuğ gibi ma'kûl
- 4 Yanardum âteş-i âhumla şem'-i bezmâsâ
Harîm-i meclis-i hâşına mümkün olsa duğûl
- 5 Bir âteş-i dil ü cân Mâniyâ degül eksük
Güzel mekânıdur olmaz güzelsiz İstanbul

¹⁰⁷ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 310b.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 311a 1 Nice demdür firkatünden gönlümüz hurrem degül
Şimdi irdük vaşlına şâdi gelürse gam degül
- 2 Kendüsin gösterse naqd-i cânı eylerdüm fedâ
Bilmem ammâ görünmez ol perî âdem degül
- 3 Yâre didüm câm-ı 'aşkuñ hayli artuğ keyfi var
Nâz ile geldi didi ol sîm-sâ'id kem degül
- 4 Nev-'ârûs-ı dehr ile ben nice ülfet eyleyem
Bir zen-i mekkâredür aşlâ baña maḥrem degül
- 5 Muttaşıl dünyâyı defter ber-teğayyür bulmada
Şimdi 'âlem Mâniyâ sen bildigün 'âlem degül

¹⁰⁸ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 311a.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 Yazukdur munca baña ey gül-i gülzârum İbrâhîm
Nihâl-i gülsin alma âh-ı âteşbârum İbrâhîm
- 2 Büt-i hüsnin hadüj 'arzuñ virelden 'âleme şükrin
Cihânı tutdı nâmuñ hüsn ile hünkârum İbrâhîm
- 3 Kenâr olmaz mısın ey serv- kâmet gonca-fem dañi
Cihânı garğa virdi eşk-i gevherbârum İbrâhîm
- 4 Halîlüm âteş-i hierâna yakma cân-ı mañzûnı
Yirüm gülzâr-ı vaşl eyle benüm dildârum İbrâhîm
- 5 Reh-i gamda kıılır Mânî-i zârı sâyeveş tâbân
Şalınsa nâz ile ol serv-i hoş-reftârum İbrâhîm

¹⁰⁹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 311a.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 İstemezsin çün ser-i kûyunda efgânum benüm
İşte gitdüm sağ esen al mâh-ı tâbânum benüm
- 2 Cevr ile dünyâ şafâsın çün harâm itdüñ baña
Âhîret haqqın helâl it bâri sulţânım benüm
- 3 Ger ölürsem tutarım maşşerde dâmânıñ senüñ
Cân virürsem firatüñde boynuña anım benüm
- 4 Gülşen-i hicrinde ben bülbül-şıfat ağlayayım
Gül gibi sen hurrem ol ey verd-i handânım benüm
- 5 Nâmımı añsaydı çınlarıdı ulağım Mâniyâ
Hîç egüp çekme dirîğ ol şâh-ı hûbânım benüm

¹¹⁰ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 311a.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Her sözüñ 'uşşâka ihsân her kelâmuñ luţf-ı tâm
Vechi var dirlerse sultânüm saña şîrîn-kelâm
- 2 Kõnmamışdı murğ-ı miñnet dañi Kays'uñ başına
Olmuş idüm ben senüñ Mecnûn'uñ ey Leylî-hırâm
- 3 Söylemek lâzım degül 'uşşâkı ihyâ itmemek
Bir görünmek besdür ey 'İsî-nefes mâ-lâ-kelâm
- 4 Eşk-i pür-hûnumla mâl-â-mâl olur sâğar benüm
Her ne dem alsam ele meclisde câm-ı lâ'l-fâm
- 5 Gerçi artuğ eyler olduñ cevri Mânî bendeñe
Bilmedi eksüklüğün ammâ ki ey bedr-i temâm

¹¹¹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 311a.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Dimez şaqlar derûnında ğam-ı dünyâyı sulţânım
Büyükdür gönli bilmezsın dil-i şeydâyı sulţânım
- 311b 2 Kâtı yüksekde uçma hâke gâhî bir nazar eyle
Tutar âhum felekde sen melek-sîmâyı sulţânım
- 3 Vişâlin 'âlemün ferdâya şaldındı unutmışsın
Niçün yâd eylemezsın 'âlem-i ferdâyı sulţânım
- 4 Nola sulţân-ı hûbân dirler ise sen şeh-i hüsne
Bu hüsne ü ân ile kul eyledün dünyâyı sulţânım
- 5 Şalup her câye pertev-hâne(i) Mânî'ye gelmezsın
Nedür bu bî-vefâlıklar benüm hercâyı sulţânım

¹¹² BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 311a-311b.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Vaqtidür şehrine şimdengirü cânân gelsün
Ġam-ı hicrân ile öldük yirine cân gelsün
- 2 Ağlamağı koyalum miñnet-i hicrân gitsün
Gülelüm açılalum ol gül-i ħandân gelsün
- 3 Rûşen olsun açılup dîde-i Ya‘kûb-ı emel
Demidür ħâşılı ol Yûsuf-ı Ken‘ân gelsün
- 4 Üstüh^vân-ı tenümi bezl ideyin itlerine
Bir ziyâfet kılayın hücreye yârân gelsün
- 5 Diyeyin cümle neler çekdüğü ey Mânî
Hele ol şâh-ı cihân âfet-i devrân gelsün

¹¹³ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 311b.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Hâtıruñdan çıķmasun senden gözüm mehcûr olan
Olmasun bârî göñülden dûr u gözden cûr olan
- 2 Seng-i bi-dâduñla firâķuñla ĥarâb oldı temâm
Luţf u iĥsânuñ ile ol ĥâtırı ma'mûr olan
- 3 Bilmezem câm-ı şarâbı şimdi kimlerle iķer
Ol benümle hep yile iķüp yile maĥmûr olan
- 4 Ağlasun gezsün benüm gibi düşüp hicrânlara
Dâimâ yansun yaķılsun sevdiginden dûr olan
- 5 Firķat eyyâmı 'aceb geldi yetişdi Mâniyâ
Tiz irermiş derd-i hicre vuşlata mağrûr olan

¹¹⁴ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 311b.

Mef'ûlü Mefa'ilü Mefa'ilü Fe'ulün

- 1 Gösterdi vefâ şûretin evvel baña cânân
Ey gördüğünü söyle didi sonra o fettân
- 2 Ğurbet elemi cân u dile râhat olur idi
Olsam ser-i kûyında eger bir gice mihmân
- 3 Fermânun ile saña kul oldum ben efendim
Bir bencileyin var mı daği bende-i fermân
- 4 Elden o mehûñ mîve-i vuşlatı çıkarsa
Fevt itme ölüp bitmiş iken ey dil-i nâlân
- 5 Mânî de Baba-zâdecigüm eski kulundur
Babamı severseñ baña cevri eyleme her ân

¹¹⁵ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 311b.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Her kaçan mest olsa gitse ol perî mey-ğânenen
'Âlemi tutar geçilmez na'ra-i mestânenen
- 2 Düşse gönlüm görmege ruhsârı bir dem câm ile
Bâl u perin yakmadılar 'âşıkun pervânenen
- 312a 3 Gelmesün ehl-i riyâdan kimse sâkî meclise
Bezm-i meyde ihtirâz itmek gerek bîğânenen
- 4 Çünkü cânla dinlesin 'âşık-ı şûrîde beni
Yandığuş şem'-i cemâl-i yâre bilmem yâ neden
- 5 Mâniyâ câna şafâdur her gelen dildârdan
Bilmezem ammâ ħadeng-i ta'ne-eşiddâ neden

¹¹⁶ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 311a-311b.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Kâsd eyledi derdüme timâre Hâsan hân
Derd aña beni eyledi bîçâre Hâsan hân
- 2 Cânım gibi dil-i rûh-ı revânı sever oldum
Ey dil ola mı bu dil-i bîmâre Hâsan hân
- 3 Bîçâre koydu bister-i hicrânda dirîgâ
Derd-i dilüme kılmadı bir çâre Hâsan hân
- 4 Dil-berler olur sâye gibi hâk ile yeksân
Gelseydi eger nâzla refâtâre Hâsan hân
- 5 Şîrîn lebine dil vire mi Kûh-kenâsâ
Ey Mâni düşürdi beni kûhsâre Hâsan hân

¹¹⁷ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 312a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Kaysveş miḥnet-i zülfüjle perîşânam ben
Baş u cân terkin ider bî-ser ü sâ mânânam ben
- 2 Ğayrıya mihr ü vefâ kıлма benüm sulṭânüm
İderisen baḡa it lâyıķ-ı iḥsânânam ben
- 3 Şordı ḡayrânlıġumun bâ’şini yâr benüm
Daḡı aḡvâlümi bilmez aḡa ḡayrânânam ben
- 4 Hüsni ile server-i iķlîm-i melâḡatsın sen
‘Aşķ ile milket-i derd ü ġama sulṭânânam ben
- 5 Hased idüp nola ķan ister derûnum a‘dâ
‘Âlem içre ġüher-i ma‘rifete ķânânam ben
- 6 Mâni Ḥassân-ı zamânânam dir isem şimdi nola
Çâr-deh sâl iken nazm ile Selmân’am ben

¹¹⁸ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 312a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 İşigün itlerini görmege himmet ideyin
Varayın şevk ile yârâm ziyâret ideyin
- 2 Bilmedi gitdi ne hâletdeyüm ol yâr beni
Bilmezem neyleyeyin buna ne hâlet ideyin
- 3 Pey-rev-i kâfile-i râh-ı maḥabbet olayın
Ḥarem-i Ka‘be-i maḫşûda ‘azîmet ideyin
- 4 Ya‘ni yârün işigi ḥâkine yüzler süreyin
Hicr ile vaşlın aḫup şükr ü şikâyet ideyin
- 5 Yâre taşvîrümü bu şekl ile yazup vireyin
‘Arz-ı ḥâl itmege Mânî anı şûret ideyin

¹¹⁹ Süleymaniye Kütüphanesi. No:3424. yk. 284b; Şener Demirel (1999). “16. Yüzyıl Divan Şairlerinden Mânî”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9 (1): 46.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Merhamet ister göñül ol ğamze-i bî-dâddan
Görince nâ-çâr kalmış rahm umar cellâddan
- 312b 2 Görmeyince gün yüzün efgânı sâkin olmadı
Murğ-ı dil tâ şubh olunca dinmedi feryâddan
- 3 Şâhid-i maqşûdumuz kalbinde yârüh cilveger
Gûyiyâ yüz gösterür âyîne-i pûlâddan
- 4 Fâş idüp bûy-ı dil-âvîzin tokımmış göñline
Kâkûl-i dil-ber perîşân olmasun mı bâddan
- 5 Uydurup ruhsârı şerâ'ib dil-i maḥzûnımı
Pâdşâhum yüz çevirme Mâni-i nâ-şâddan

¹²⁰ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 312a-312b.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Döker seyl-âb-ı eşküm ol perî bağrum kı lup pür-ğün
Başa Arşuncı-zâde zulm ider endâzeden bîrûn
- 2 Anuñ zerrîn-külâhı gûyiyâ bir pâre âteşdür
Şanur bir şem'-i kâfûriye beñzer ol kad-i füzûn
- 3 Efendi sen kul oğlı pâdşâhuñ bendesi olmak
Benüm yânumda yegdür olmadan Cemşid ü Efrîdûn
- 4 Yüzüm za'f ile gâhî zerd ider eşkümi gâhî al
Bu vech ile cefâlar eyler ehl-i 'aşka gûn-â-gûn
- 5 Görüp nakd-i sirişk-i bî-girânı Mânî-i zârûñ
Hayâsından yire geçdi şehâ gencîne-i Kârûn

¹²¹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 312b.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Tâk-ı ebrûñı görince zâhid-i halvet-nişîn
Aña karşı secde kıldı eyledi her bir zemîn
- 2 Bir melek-sîret perî-ruhsâr adm-i cây-nişîn
Rûh halk itmiş seni ol Hâlık-ı cân-âferîn
- 3 Göñle gelmesün deyü yârün vefâya va'desi
Şıkdı engüştin nezâketle tutup engüşterin
- 4 Gönderüp bir nâme yazdı göñlümi cânân benüm
Ey göñül olsam 'aceb mi kâm-yâb u kâm-bîn
- 5 Ğayrılarla ben kuluñ bir görme sultânım şakın
Eski benedeğdür senüñ Mânî-i 'abd-i kemterîn

¹²² BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 312b.

Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilün

- 1 Dilde tâ rûz-ı kıyâmet dâğ-ı hasret kalmasun
Kuçmayınca yârümi Allâh cânımı almasun
- 2 Ölmegi âsân bilürse tîğ-i hicr-i yâr ile
.....¹²⁴ geştîye bildüğinden kalmasun
- 3 Sîne-i şad-pâreye çalmağ revâ mı tîğını
Anı artuğ paraya ol âfet-i cân çalmasun
- 4 Çekme ğam ey dil beni öldürmek ile gelmez deyü
Şimdi ol hûnî gelürmiş göñlüne ğam gelmesün
- 5 Bir daği gelmez çıkar elden şakınsun hâşılı
Şâh-bâz-ı tab'ı Mânî ol hümâya şalmasun

¹²³ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 312b.

¹²⁴ Silik olduğu için okunamadı. Ş.D.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Pervânevâr odlara yansam 'aceb mi ben
Şıkdı şarardı şem'-şifat çarḥ-ı pîr-zen
- 2 Evvel güler yüz ile çeker kendüsine şem'
Pervâne(i) dil ile yaqar lîk şonradan
- 313a 3 Pervâneveş yaqar beni gâyet güzellenür
Tağıtsa târ-ı zülfini ol meh-i şem'-i sîm-ten
- 4 Şem'ün düşer ayağına pervâne her gice
Yağduqça nâr-ı şevka per ü bâli cümleten
- 5 Ol sîm-ten nigârıyla gör kendü hâlünjî
Mânî cihânda şem'ile pervâne(i) qo sen

¹²⁵ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 312b-313a.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Gelen tîr-i cefâ vü cevr kaçd-ı cânadur senden
Ben öldüm ey tabîbüm ya bu istîgnâ nedür senden
- 2 Mağşûd terk-i cân ise olsun fedâ benden
'Aceb bilsem ki bu nâz u şîve ya nedür senden
- 3 Nola el üzre tutup saña hürmet eylesem ey câm
Temennâ itdigüm bûs-ı leb-i cânânedür senden
- 4 Atarsın yüzügi ağıyâra ammâ baña atmazsın
Bu vaz'-ı pâ-pesen-dîde katı yabânedür senden
- 5 Seni ey Mâni ol zülf-i siyeh Mecnûn-ı 'aşk itmiş
Mağabbet terkin ümmîd eyleyen dîvânedür senden

¹²⁶ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 313a.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Kerem kıl kesme şemşîr-i cefânı mübtelâlardan
Elünden geldiği hayrı dirîğ itme gedâlardan
- 2 Döker ne ğam belâ kanum alur tîr-i kazâ cânım
Gönül kurtulmadı gitdi belâlardan kazâlardan
- 3 Nola gözden bıraksa tûtîyâyı çeşm-i giryânım
Cilâ virdüm ben aña hâk-pây-ı dil-rübâlardan
- 4 Hâtâdur ol kaşı ya tîr atup aġyârı öldürmek
Hudâdan isterüm kim şaklaya anı haţâlardan
- 5 Cefâ taşından etrâfumda Mânî bir hisâr oldu
Nola ğam çekmesem şimdengirü tîr ü belâlardan

¹²⁷ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 313a.

Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilün

- 1 Gerçi gördüm niçe biñ dürlü cefâ ol şâhdan
Geçmedi dil yine kayd-ı zülf-i 'Abdu'llâh'dan
- 2 Bulmadum mû-yı miyânından eşer bir kimsede
Eyledüm sırr-ı dehânından haber efvâhdan
- 3 Berg-i kâh ardında mümkindür nihân olmağ şehâ
Farğ olunmaz za'f ile cism-i nizârum kâhdan
- 4 Kimseye Âdem dimez kendin görür şeytân gibi
Bir muşâniddür raķib-i dîvi sür dergâhdan
- 5 Mâni-i biçâreye çağ böyle işte¹²⁹
Yoğşa havf itmez misin ey yâr Allâh'dan

¹²⁸ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 313a.

¹²⁹ Kelime üzeri silik olduğu için okunamadı. Ş.D

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Dilermiş olmağa dervîş o server-i hûbân
Didi ayırda neç ey şeyh-i şehri şimdi hemân
- 2 'Aceb mi bülbül-i dil nâle eylese her bâr
Ki gülşenî oluyor dirler ol gül-i handân
- 3 Unutdı yâr vefâyı cefâ ider dâ'im
'Aceb budur ki vefâ zıkrını ider her ân
- 313b 4 Girüp 'adû ile tevhîde kıl kıla oldu
Günâha girdi be-gâyet o dil-ber-i fettân
- 5 Ölümlü hastalara Mâniyâ gelürdi hayât
Geleydi bir gice ahibbâya ol meh-i tâbân

¹³⁰ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 313a-313b.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Âzürde eyler ol gül-i ħandân her zamân
Yoğdur 'adû-yı ħâr gibi bir ħırâş-ı cân
- 2 Didüm ki kâmetün yücedür serv-i bâğdan
Didi uzatmaya bağa ol şûħ-ı dilsitân
- 3 Ey bağa kuc diyen bilin ol serv-kâmetün
Ârzûm degül yabancı bize yûri sen hemân
- 4 'Aklum metâ'ı şaldı beni çok belâlara
Gördüm bu yolda ħâşıl-ı ser-mâyeden ziyân
- 5 Eşküm tıyurdu râzımı dünyâya Mâniyâ
Açık boyadı gâyetle çeşm-i ħûn-feşân

¹³¹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 313b.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Beni k rk tma hum r-ı mey-i hicrân ile sen
Niçe anuŒ gibi baŒ aĒrıların gördüm ben
- 2 H rlar endûh-ı fir kunla ser- p  cismüm
Çok hırıldı çeker ey m h saŒa bende olan
- 3 K rk rın kim ola hâyil dem-i vaŒlında baŒa
B ri al boynuŒa z lm eylesen p r hen
- 4 Her taraftan aķıŒır kûyına b reka'llâh
C ylar gibi gelür her biri bir v diden
- 5 RiŒte-i nazma dizer bir niçe  at l l ter
Mâni-i b k sühan vaŒ ile aduŒa dehen

¹³² BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 313b.

Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilün

- 1 Biri birinden güzel iki cüvân-ı sîm-ten
Birinüñ nâmı Hüseyn ü birinüñ ismi Hasan
- 2 Birinüñ âb-ı Fırat vaşına dil-teşne halk
Birinüñ zehri gamından mürde 'âlem cümleten
- 3 Farzdur sevmek ikisin mezheb-i 'uşşâkda
Hâşılı olsun yezîd ikisini de sevmeyen
- 4 Âsmân-ı hüsne ikisi de mihr ü mâhdur
Tursun anlarla dilâ turdukça bu¹³⁴ deyr-i kühen
- 5 Menzil-i maqşûda irmek ister iseñ Mâniyâ
Terk-i ser eyle Hüseyn ile Hasan 'aşkına sen

¹³³ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 313b.

¹³⁴ 82/4b'de metinde olmadığı hâlde, vezin gereği "bu" kelimesi eklenmiştir. Ş.D.

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Cemâlün şem‘i yansun hânkâh-ı dâr-ı dünyâda
Çerâğun aydın olsun dînüm îmânım Baba-zâde
- 2 ‘Îzâr-ı gül Babadur cezbese dillerde gâlibdür
‘Aceb mi kâ’inâtı eyleseñ derviş-i dil-dâde
- 3 Kâdimî kullarından eksük itmez luğ u ihsânın
Er oğludur disem lâyıķ degül mi ol perî-zâde
- 4 İçüp ‘aşkun şarâbın hançer-i bürrânına düşdüm
Katarlar şu eger gâyetde kattâl olsa bir bâde
- 314a 5 Reh-i mihr ü vefâya biñ belâ ile kadem başdı
Bi-ħamdi’llâh yola geldi hele ol serv-i âzâde

¹³⁵ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 313b-314a.

Mef'â'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Kıyâma gelsün o serv-i revânı seyr eyle
Hemân nice kırtılurlar cihânı seyr eyle
- 2 Cemâl-i yâre nazar kıl melâlî def' itgil
Şafâ virür dile âb-ı revânı seyr eyle
- 3 Dilerseñ olmağa vâkıf rumûz bahâne
Ciger-i derd ile dâğ-ı nihânı seyr eyle
- 4 Hâyâl-i kaddini gör çeşm-i eşkbârumda
Kenâr-ı âbda âh serv-revânı seyr eyle
- 5 'Adem diyârına var Mâniyâ cihân-gîrd ol
Hevâ-yı 'aşk ile iki cihânı seyr eyle

¹³⁶ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 314a.

Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilün

- 1 Kılca yokdur 'aybı benzer nûrdan âyîneye
Nice şâfidür nazar eyleñ o sîmîn sîneye
- 2 Beñzedürmiş müdde'î nâye figân u nâlemi
Seyr it ol nâ-sâzı kim teşbîh ider anı neye
- 3 Cevher-i genc-i maħabbet herkese olmaz naşîb
Bu taķarrür mâlik olmaz her kişi gencîneye
- 4 Şanmañuz mûrdur görinen sîne-i dildârda
Düşdi 'aks-i cismüm ol billûrdân âyîneye
- 5 Tâze tâze dâğlar yaķdum ser-â-pâ cismüm
Mânîyâ abdâl olup girdüm siyeh semîneye

¹³⁷ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 314a.

Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilün

- 1 Mâh-rûlar meh degül ruhsâr-ı 'Abdu'llâh ile
Zerreler olmaz ber-â-ber çünkü mihr ü mâh ile
- 2 Zâhir itme 'aybuñı bir kimse vâkıf olmasın
Pâdşâhum seyre gitme düşmen-i bed-ğ^vâh ile
- 3 Şöyle oldum pây-bûsın mekriyile nâ-tüvân
Za'fdan çarha ağardum vezn olaydum kâh ile
- 4 Kimse bilmez künc-i ğamda çekdiğüm miñnetleri
Hâlümi ancak hemân ben bilürüm Allâh ile
- 5 Her ne dilerse disünler Mâni 'âşıkdur saña
Hâline bir bak kıoma künc-i belâda âh ile

¹³⁸ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 314a.

Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilün

- 1 Yandı yanmada olanlar âteş-i sûzânuma
Havf ider sûz-ı dilümden yâr gelmez yanuma
- 2 Ol kul oğlu şâha bildür çekdigüm qahırları
Ey şabâ 'arz eyle bir bir hâlümi sultânuma
- 3 Bendesin terk eyledi dirlerse kılmam i'timâd
Ben düşürmem bî-vefâlık resmini cânânuma
- 4 Qanımı dökmek dilermiş bilmezem cürmüm nedür
Diş bilermiş hañcer-i hûn-rîz-i dil-ber qanuma
- 5 Mâniyâ şanma remedden cismüm oldu qana gark
Düşdi 'aks-i la'l-i dil-ber dîde-i giryânuma

¹³⁹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 314a.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Yâr terk eylemez ağıyârı naşihat virme
Ey göñül yok yire öz cânuğa zahmet virme
- 2 Kılma teskîne heves âteş-i 'aşk-ı yâri
Şûfi mâ-beynümüze girme bürûdet virme
- 3 Dostum gayrıya 'arz eyleme mir'ât-ı ruğun
Görmesin kendüsin düşmene sûret virme
- 4 Tek beni zülf-i dil-âvîzine ber-dâr eyle
Ey felek bundan öte bir dağı rif'at virme
- 5 Çek elin Mâni-i bîmâra devâ kılma tabîb
Haste-i 'aşka 'ilâc eyleme şerbet virme

¹⁴⁰ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 314b.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Almadı nâmemi eline o mâh
Yazmadı hâtır-ı hazînüm o mâh
- 2 Hâvf idüp sûz-ı hâl-i zârümdan
Şandı yağa elini âteş-i âh
- 3 Bed-du'â itmezem velî yâ Rab
Bula itdüklerini 'abd-ı ilâh
- 4 Ben kıara yüzlü 'acaba n'itdüm
Ki başa böyle eyledi o mâh
- 5 Ğoncaveş oldu ğamla dem-beste
Mâni-i dil-figâr-ı nâme-siyâh

¹⁴¹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 314b.

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Düşürdi külhan-ı hierâna itdi zâr u üftâde
Beni hayfa bırağdı âteşe hammâmçı-zâde
- 2 Nola herkes anı hammâm içinde görmek isterse
Kimesne görmemişdür böyle bir pehlûyı dünyâda
- 3 Seni halvetde hammâm içre bulsa ‘arz-ı hâlüm
Biraz yansam yakılsam sûz-ı dilden saña tenhâda
- 4 Döker seyl-âb-ı eşkin nice yirden ‘âşıkun olmış
Letâfet seyr idüp germ-âbe dil pehlû-yı dünyâda
- 5 Kızup sûz-ı figânından ‘arağ-rîz oldı germ-âbe
Bir âh-ı sûznâk itdi yanup Mânî-i dil-dâde

¹⁴² BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 314b.

Fâ‘ilatün Fâ‘ilatün Fâ‘ilatün Fâ‘ilün

- 1 ‘Âşık oldum cân u dilden bir güzeller şâhına
Varımı bezl eyledüm yolında hâk-i râhına
- 2 Cân-ı şîrînin ele almış gelür dîvâne dil
Tuhfesin kılmak diler teslim ‘Abdu’llâhına
- 3 Tatalum ol kâmet-i bâlâğa âhumdan şakın
İrmek olmaz âh ile cânânımuş dergâhına
- 4 Gırre olma kâmet-i bâlâğa âhumdan şakın
Çarh-ı gerdûn hâyil olmaz ehl-i derdün âhına
- 5 Bir ‘aceb vechile el-hak kaçdılar Mânî bu gün
Âsmânı beñzedenler yârimün dergâhına

¹⁴³ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 314b.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fa'ilün

- 315a 1 Bir ğazel didüm yine ol şâh-ı hûbân haqqına
Ġâyet a'lâ itdüm anı çalısup cân haqqına
- 2 Haqqıdur aġyârı zîr-i hâk-i hicrâna komak
Luţf idüp ço anı ey serv-i hırâmân haqqına
- 3 Dostum taşdan katıdur kalb-i sengînün senün
Söz geçer mi bilmezem 'uşşâk-ı nâlân haqqına
- 4 Ġayrılar cevri ü cefâdan hazz iderlerse eger
Hoş gelür mihr ü vefâ ben zâr u giryân haqqına
- 5 Kamberâsâ bendeġ oldı Mâni-i şeydâ senün
Gel 'Ali-şâhum nazâr kııl Şâh-ı Merdân haqqına

¹⁴⁴ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 315a.

Mef^ûlû Mefâ[‘]ilû Mefâ[‘]ilû Fe[‘]ulûn

- 1 Ey hatt-ı siyeh ‘arız-ı cânâna tolaşma
Yüz qaralığın eyleme îmâna tolaşma
- 2 Ey şâne senüñ cismüñi şad-pâre kılurlar
El çek şağın ol zülf-i perîşâna tolaşma
- 3 Ayakda kalup cür‘a-sıfat hâke düşersin
Ey câm-ı muşaffâ yüri yârâna tolaşma
- 4 Açılma katı ‘âleme fâş eyleme râzuñ
Ey rişte-i cân nâme-i cânâna tolaşma
- 5 Âğûş-ı miyânın taleb itme kemerâsâ
Mânî meded ol serv-i hırâmâna tolaşma

¹⁴⁵ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 315a.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Bu gün keştî ile bir kıasîd-ı ferhunde-fer geldi
Ne yiller esdi bilmem ol sehî-kadden haber geldi
- 2 Baña ol gönca-fem yazmış yağılmış nâme göndermiş
Yazılsun kalb-i maḥzûnum dem-i def'-i keder geldi
- 3 Niçün erbâb-ı 'aşkı terk itdün koduḡ gitdün
Saña 'uşşâk-ı bî-dilden efendüm ne zarar geldi
- 4 Ser-i bî-devletümden derd ü miḥnet olmadı ḥâlî
Gidelden ol perî-rû başuma görseḡ neler geldi
- 5 Olur mı ol güne irmek cihân içinde ey Mânî
Ki baña müjde idüp diyeler ol sîm-ber geldi

¹⁴⁶ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 315a.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 O şâha bende olmak diler isen kadar u 'üvânı
Kim olsa Âşaf'a mâlik odur dehrüñ Süleymân'ı
- 2 O şâhuñ nâmı Âşaf kendüsi ammâ Süleymân'dur
Nola mahkûm iderse emr ü fermânına devrânı
- 3 Zihî Âşaf ki olurdu Süleymân-ı zamân çâker
Bu hüsn ü ânla görseydi ol sulţân-ı hûbânı
- 4 Nola dirlerse ol mihr-i münîre Şems-i Beg-zâde
Aña rûşen delîl olmaz mı ruhsâr-ı dıraşşânı
- 5 'Aceb mi şi'rüme baş egse şimdi cümle şâ'irler
Saña mensûb olaldan Âşafidur server âmânı

¹⁴⁷ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 315a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Görmedüm bir niçe gündür o şeh-i hûbânı
N’eyledi bu dil-i bîmâra görüñ devrânı
- 315b 2 Bir nefes söylemege dilde mecâlüm yokdur
Şorma hiç başa meded derd ü gam-ı hicrânı
- 3 Cân dil âzürde ten efsürde olur ise n’aceb
Hastedür diyü işitdüm o hayât-ı cânı
- 4 Ağladup ben kulinı güldürür ağıârı başa
Bilmezem n’eyleyin hiç o gül-i handânı
- 5 Baş açık dehri gezer vâlih ü şeydâ Mânî
Bir maḥabbet-zededür başına yok dermânı

¹⁴⁸ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 315a-315b.

Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilün

- 1 Âlemi hüsne kıldı bende-i fermân 'Alî
Mülk-i hüsne hâşılı sultândur sultân 'Alî
- 2 Nakd-i cânım hâk-i pâ-yı kûyına olsun nişâr
Cümle varum hep yolında hâk ile yeksân 'Alî
- 3 Ayağın toprağına mülk-i Hoten olmaz behâ
İşigün taşına degmez mülk-i 'Oşmân 'Alî
- 4 Serv-kadler sâye gibi hâk ile yeksân olur
Her kaçan kılsañ semend-i hüsn ile cevlân 'Alî
- 5 Gerçi çok dil virmege kâyil cüvânlar dehrde
Gönlüm aldı Mâniyâ ammâ benüm sultân 'Alî

¹⁴⁹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 315b.

Mef'â'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Dehân-ı goncada şeb-nem dime görüp anı
Şulandı ağızı görünce dehân-ı cânânı
- 2 Çemende goncanuñ ağızına dil şoğar sūsen
Dilerin ala peyâm-ı leb-i dürr-efşânı
- 3 Kemâl mertebe dil-i 'âşık felek-zededür
Mağabbet içre bulunmaz kuşûr u nokşânı
- 4 Eger ki kâse-i gerdûnı her seher içsem
Başumdan itmeye zâyil ħumâr-ı hicrânı
- 5 Helâk iderdi beni sūz-ı firğat ey Mânî
Su sepmeyeydi eger ħalbe tîğ-ı bürrânı

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Yüri ey 'âşıkına cevri idici yâr yüri
Yüri ey bâr-ı cefâkâr u sitemkâr yüri
- 2 Ğayra biñ luḡ idici 'âşıkâ biñ ḡahr idici
Yüri ey dil-ber-i pür-cevri ü cefâkâr yüri
- 3 Yüri ey külḡan-ı hicrâna ṡalan bülbülini
ṡaldum Allâh'a seni ey gül-i pür-ḡâr yüri
- 4 Yüri ey ġayrılar ile idici bâzârı
ṡatma kendüñ bize ey ṡâhid-i bâzâr yüri
- 5 Seni terk eyledi çün ol ṡeh-i iḡlîm-i cemâl
Sen de terk it anı ey Mâni-i bîmâr yüri

¹⁵¹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 315b.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Mû-be-mû kessen cefâ tîğıyla cismüm ey perî
Kılca olmaz hâtırum kayd-ı ta'alluğdan berî
- 2 Bulmadum ölmekden özge yarama merhem dirîğ
Pâ-bürehne niçe kez gezdüm cihânı serserî
- 316a 3 Kim görse 'ârızun mir'âtuğ ey mihr-i münîr
Artık almaz 'aynına âyîne-i İskenderi
- 4 Çıkdı cânım tenden ümmîd-i zülâl-i vaşıla
Çıkmadı göñlümden ammâ ârzû-yı hânçeri
- 5 Bir görünmez derde uğratdı dil-i dîvâneyi
Bilmezem hiç benleyin Mânî dehân-ı dil-beri

¹⁵² BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 315b-316a.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Mürdeyiken yine ol âfet-i devrân geldi
Zi-Mesîhâ ki kudûmıyla baña cân geldi
- 2 Künc-i miñnetde figân eyleme Ya'kûbâsâ
Ey göñül Mısr-ı dile Yûsuf-ı Ken'ân geldi
- 3 Şerbet-i la'l-i şafâ-bağşı virür derde devâ
Hamdili'llâh ki hele derdüme dermân geldi
- 4 Nice dem gönca gibi hicr ile dem-besteyidüğ
Gülelüm açılalum ol gül-i handân geldi
- 5 Dâğlar ile yüri Mânî tenüñi tezyîn it
Çünkü vîrâne göñül şehrine sultân geldi

¹⁵³ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 316a.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Müşerref eyledi dün meclisi cânânumuz geldi
Serîr-i mülk-i hüsnüñ şâhı ol sulţânumuz geldi
- 2 Ğam ile ğoncaveş erbâb-ı meclis kıan yudariken
Ğülüp açıldılar çün ol ğül-i ğandânumuz geldi
- 3 'Aceb kıanda ey ol dil-ber diyü fikr eyle ol ruğun
Bi-ğamdillah dağı Şimdi birine cânumuz geldi
- 4 Serîr-i milket-i hüsn ü melâğat Şâhı 'Abdu'llâh
Őafâlar virdi bezme ol Şeh-i ğûbânumuz geldi
- 5 Atup tîrini dil-ber ğâne-i dilde kıarâr itdi
Yürî cân-ı 'azîzüm kıarşı çık mihmânumuz geldi

¹⁵⁴ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 316a.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Kâmeti üzre görenler ruḥ-ı 'Abdu'llâh'ı
Ser-i serv üzere qarâr itdi şanurlar mâhı
- 2 Cân u başum yoluḡa cümle fedâ olsa nola
Baş u cân ile kul oldum saḡa ben va'llâhi
- 3 Hûb-rûlar ne 'aceb hizmet iderlerse saḡa
Şimdi sensin güzelüm kişver-i hûsnüḡ şâhı
- 4 Kûy-ı dil-berde nola cümle du'âm olsa kabûl
Ka'bedür 'âşık-ı şûridelere dergâhı
- 5 Tütalum cevrüḡe şabr eyler imiş Mâni kuluḡ
Kendü luḡfunḡan aḡa mihr ü vefâ kıl gâhi

¹⁵⁵ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 316a.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Görüp âyîne de 'aks-i ruḥ-ı 'Abdu'llâh'ı
Burc-ı âbîde qarâr itdi şanurlar mâhı
- 2 Ser-fürû eyler ana evc-i felekden meh-i nev
Taht-ı ḥüsn üzere oturmışdı güzeller şâhı
- 3 Baḳmayup kimse ḳatı sürme ayaklandı bu gün
Dîde-i 'âleme kuḥl olmadı ḥâk-i râhı
- 316b 4 Elif-i sîneme teşbîḥ ider imiş kendin
Oldı serv-i sehî gülzâr-ı cihânda siyehî
- 5 Mâniyâ şanma benefşe görinen gülşende
Bülbülüş tutdı çemen şahnını dîd u âhı

¹⁵⁶ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 316a-316b.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Ğayr ile şahñ-ı çemen seyrin idermiş gâhı
Hârdan hazret-i Hağ şaklaya 'Abdu'llâh'ı
- 2 Bâğda şöhet ider hâr ile âh ol gül-i ter
Ne 'aceb şahñ-ı gülistâna şalar semm-i âhı
- 3 Çıkdı eflâke demi oñmadı âhum yâre
Yücedür çarh-ı felekden o şehün dergâhı
- 4 Kanı devründe senün gibi güzel bir dil-ber
Nola dirsem saña ben mülk-i leâfet şâhı
- 5 Mâniyâ kaşını rüyında görenler ki anı
Cûybâr içre qarâr itdi şanurlar mâhı

¹⁵⁷ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 316b.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Göñül gencînesin ol pâdşâh-ı baħr u ber açdı
Döküp la'l-i sirişküm yine bir kân-ı güher açdı
- 2 Kudûmından ħaber virince nergisle gül açıldı
Gülistânıñ gözün göñlin bu gün bâd-ı seħer açdı
- 3 'Aceb mi gül yüzün gördükçe bülbülller figân itse
Seni bu çeşm-i bülbül câmeler ey verd-i ter açdı
- 4 Birer şerħ eyledi sırr u dehânıñ gonca-i bâğa
Yine bâd-ı şabâ mülk-i 'ademden bir ħaber açdı
- 5 Nice dem kıldı şemşîr-i şab'ı jeng-i ġam Mânî
Cilâ virdi yine bir dil-ber-i řâħib-nazar açdı

¹⁵⁸ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 316b.

Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilün

- 1 Yok midur baña 'inâyet ey tabîb-i cân dañi
Eyledüñ dermânde çünkim eyle bir dermân dañi
- 2 Nice bir vaşluñla mesrûr eylemezsın bendeni
Ey şeh-i hûbân döğmez mi ğam-ı hicrân dañi
- 3 Haññ-ı 'anberbârına ta'lik kıldı bûsesin
Ben de bildüm geç irer aña dil-i nâlân dañi
- 4 Bir senüñ gibi meh-i tâbân zuhûra gelmez
Niçe yıllar devr ide bu çarñ-ı ser-gerdân dañi
- 5 Olduğıçün Mâniyâ peykân-ı dil-berden cüdâ
Nice demdür kan döker bu zañm-ı hûn-efşân dañi

¹⁵⁹ BDK. Türkçe El Yazmaları No: 3562. yk. 316b.

Matla'lar¹⁶⁰

1

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Ṭutuşdı bir kıl oğlınuñ ruḥ-ı pür-tâbına dünyâ
Ocağdan böyle yaluñ yüzlü çoğdan olmadı peydâ

2

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Deheni sırrını şor itme ḥazer
Eger ağzından alınursa ḥaber

3

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

¹⁶⁰ Buradaki beyitler aşağıdaki tezkirelerden alınmıştır.
İbrahim Kutluk (hızl.) (1978). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ*. C. II. Ankara. 847-848; Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzü'ş-Şuarâ*. Nuruosmaniye Ktp. No:3724. yk.129b-130a; Mustafa Beyânî. *Tezkiretü'ş-Şuarâ*. İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 2508, yk. 78; Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eş'âr*. Şehit Ali Paşa Ktp. No.1877. yk.84b-85a; İsmâil Belig. *Nuhbetü'l-Asâr Li Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 1182. yk. 83.

İncelüp döndi hilâle bedenüm dirsem eger
Ne alur ağızına cânân ne kulağına koyar

4

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Gerekse zerreveş hâk ol gerekse mihr-i 'âlem-gîr
Yine a'dâ gözine girmemek olmaz be-her-takdîr

5

Mefa'ilün Mefa'ilün Mefa'ilün Mefa'ilün

Ğaba vü câme yakmak ehl-i 'aşka resm ü 'âdetdür
Anuñcün 'âşık-ı üftâde-diller hep yaluñkatdur

6

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Yalvarup düşmeni gel itme didüm istikbâl
Tutmadı hiç sözüm karşıladı ol gül-i âl

7

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Beni korçutma humâr-ı mey-i hicrân ile sen
Niçe anuñ gibi baş ağırları gördüm ben

8

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Dirlerdi 'âşıkun çıkarur cânın ol perî

Hep geldi çıkdı ey dil-i şeydâ dedikleri

Şehr-engîz-i Bursa¹⁶¹

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 29a 1 Hüdâyâ derdmemdem zâr-ı 'aşkam
Belâ-keş 'âşıkam bîmâr-ı 'aşkam
- 2 Giriftâram hevâ-yı zülf-i yâram
Şabâ gibi perîşân rûzgâram
- 3 Güzeller aldılar sabr u kararum
Degül elde 'inân u ihtiyârum
- 4 Sevüp bir serv-ķâmet dil-rübâyı
Dil-i şûrîde düşmişdür hevâyî
- 5 Gönülde ârzû-yı vaşl-ı dil-ber

¹⁶¹ Şehr-engîzler ve Nâmeler mecmuası yk. 29a-35b.

Metin Akkuş (1987). *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Bursa Şehr-engizleri*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Dilümde la'l-i cân elde sâgar

6 Murâda irmedüm bir nâ-murâdam
İki 'âlemde ancak ana şâdâm

7 Göñül şehrin tutup 'aşk-ı mecâzî
Unutdum sen Hudâ-yı bî-niyâzı

8 Şağa yarar bir iş yok bende aşlâ
Yaramaz oldu ahvâlüm dirîgâ

9 Şu deñlü bende var cürm ü dalâlet
Namaza kılmadum 'ömrümde niyet

10 Göñül nefsum diyen nâdâna uydu
Îmâma uymadı şeytâna uydu

11 Rükû'a varmadı bu nefsi bed-râ
Muhaşşal hiç eyü varmadı aşlâ

12 Vüzûdan el yudu bu nefsi zâlim
Namaza olmadı bir kerre kâyim

29b 13 Günâhı yâd iderse dîde-i ter
'Ukûbet korkusundan kanlar ağlar

14 Recâyı 'afv ider bir pâre handân
Göñül havf u recâda kaldı hayrân

15 İşüm fişk u fücûr u cürm ü 'işyân

İlâhî senden olsun başa dermân

16 Günâhum tartılırsa rûz-ı mahşer
Yirüm қа' r-ı cahîm olmaқ muқarrer

17 Yolum oldu benim râh-ı dâlâlet
Refîk olsun başa şem'-i hidâyet

18 Ümmîdüm saña olmuşken Hudâyâ
Kalam ben şöyle hâşâ sümme hâşâ

19 Helâk eyler beni girdâb-ı 'işyân
Temevvüc eylemezse bahr-ı gufrân

20 Yüzüm kıl âb-ı rahmetden muţarrâ
Habîbüñ yüz şuyına Hudâyâ

21 İlâhî Mâni-i zâra meded kıl
Aña ihsânunu lutf it sened kıl

22 Şırâtı geçmege geldükde 'âlem
Ben andan hoş geçem bâzan umaram

23 Maқâmum külhan itdi bunda dünyâ
Var irtе gülşen-i cennetde me'vâ

30a 24 Beni güldürmedi bir lahza devrân
Kıl irtе gül gibi mesrûr u һandân

- 25 Bugün çekdüm humâr-ı hicr-i yâri
İçür yâ Rab şarâbı bî-humârı
- 26 Bu nazm-ı dil-keşi kıl gülşen-i râz
Bununla eyle ehl-i ‘aşkı dem-sâz
- 27 Güzeller vaşfını kim bunda itdüm
Kamûsın ‘âşık ağzından eyitdüm
- 28 Getürmez böyle gül bir daği âfâk
Götürsün başları üstinde ‘uşşâk
- 29 Meger kim bir gice nakkâş-ı takdîr
Kitâba çeğâ kıldı hûb-tahrîr
- 30 Çekildi keh-keşândan cedvel-i zer
Meh-i nev levha-i sîmîne benzer
- 31 Temâm evrâk-ı çarhı oldu zer-efşân
Yazılsun deyü ahvâl-ı cüvânân
- 32 Uçarit şubha deñlü yazdı ol şeb
Tokuz dâne tabak zerger müretteb
- 30b 33 Gözin yummadı kılmadı ferâğı
Çıkardı şubha ol gice çerâğı
- 34 Seher ki zâhir oldu şâh-ı hâver
Ziyâ-bağş oldu âfâka ser-â-ser
- 35 Geyüp bir tâc-ı zer sulţân-ı gerdûn

Oturdu tahta mânend-i Ferîdûn

36 Gözüm açdum nazar kıldum cihâna
Cihân dönmiş bir 'alâ nev-cüvâna

37 Meger ermiş bahâr-ı rahat-efzâ
Tokınmış bâga enfâs-ı Mesîhâ

38 Açılmış verd-i terler gûşe gûşe
Getürmüş bülbül-i zârı hürûşa

39 Bu vaqt-i dil-güşâde bülbül-i dil
Burûsa şehrini itmişdi menzil

40 Te'alâ'llâh zihî şehr-i dil-ârâ
Nazîrin görmemişdür çeşm-i bînâ

41 Hevâsı rûh-perver şuyı kevşer
Nebâtı nîşger toprağı 'anber

42 'Aceb mi eylese ra'nâlık ezhâr
Keşiş Tağı gibi bir arkası var

43 Yavuz yil esmez irmez aña endûh
Kara Tağ gibi arkasıdur o kûh

44 Akar içinde enhârı firâvân
Nazîri yok şular bî-hadd ü pâyân

- 45 Görile çâr-sûlar hayli mergûb
Gelincik gibidür her biri maħbûb
- 31a 46 Şanasın bâğ-ı cennet çeşmesidür
Puñarbaşı şular ser-çeşmesidür
- 47 Anuğla olımaz bir şu ber-â-ber
Ki devlet kec katı yüksekden uçar
- 48 Varup yaylaların gezsün ser-â-ser
Şu kim âb-ı hayâtı görmek ister
- 49 Virüp Hâk Kırkıpuñara şöyle hâlet
Virür seyrine yetmiş iki millet
- 50 Çıkarlar gâhî anda dil-rübâlar
‘Aceb mi kulle olsa çarha hem-ser
- 51 Nazîri yok durur ‘âlemde el-hâk
Varup bakması lâzımdur bakacak
- 52 Ol iki kaplucalar daği zîbâ
Nazîri yok biribirinden a’lâ
- 53 Eyülükler çıkarmış eskisi nâm
Meşeldür eski yâr u eski hammâm
- 54 Girürler havza her zîbâ efendi
Görince Arslanağızı şulandı
- 55 Açılur fûta şimşekler güzeller

- Buluttan zâhir olan berke benzer
- 56 Ne hâletdür bu kim ‘uşşâka nâlân
Virürler şevk ile bu berka biğ cân
- 57 Perî-rûlar girürler havza her gâh
Şuda seyr itdürürler kudretu’llâh
- 58 Bu şehr içinde vardur sîm-berler
Perîler bî-bedeller ‘işvegerler
- 31b 59 Güzeller nâzenînler dil-rübâlar
Cüvânlar serv-şadler pâdşâlar

Der-Medh-i Cüvânân

1

- 60 Biri mihr-i münîr ol âfet-i cân
Olupdur pâdşâh hayl-i hûbân
- 61 Girince havza ol şîrîn şemâ’il
Şan itdi burc-ı âyî mihr-menzil
- 62 Odur iklîm-i hüsnuğ dil-peziiri
Melâhat burcınığ mihr-i münîri
- 63 Ser-â-ser var hûbân-ı zamâne
Nazîri bir dağî gelmez cihâna

64 Nola maṭla‘da aṅlasa o dil-ber
Olur maṭla‘da zîrâ mihr-i enver

2

65 Birisi ğoncatur ol vird-i ra‘nâ
Cihânı itdi bûlbûl gibi ŧeydâ

66 Görinür ḥavz içinde ol semen-ber
Ḳomıŧlar ŧuya ğûyâ bâĝce-i ter

67 Açılır ğül gibi içse mey-i nâb
Muḳarrer ğonca-i zîb içer âb

3

68 Biri ḳazzâzlarda bir dil-ârâm
Cihânda sîm-sâḳ olmiŧ aṅa nâm

69 ŧu deĝlü var leṭâfet her yirinde
İlik seyr olunur barmaḳlarında

32a 70 O sîmîn-sâḳ idüpdür niteki gel
Oḳındı topraĝın çalmazdan evvel

4

71 Biri Yûsuf ğüzeller içre mümtâz
Ser-âmed dil-rübâdurur ser-efrâz

- 72 Kıtı sengîn cüvândur ol semen-ber
Anuğla kimse tartılmaz muğarrer
- 73 Kıl itdi kendüye ĥalk-ı cihânı
Düşinde görmemişdür Yûsuf-ı şânî

5

- 74 Biri nev-restedür ol mâh-peyker
Bağa cevr ü cefâlar eyler ekşer
- 75 Gönül kıılma cefâsından şikâyet
Dağı nev-reste dil-berdür ol âfet
- 76 Nazar kıılmaz dil-i şeydâya bir kez
Anuğ itdüğini oğlancık itmez

6

- 77 Birinün nâmı Köçek Çengi-zâde
Bağa ceng ü cefâ eyler ziyâde
- 78 Büküldi çengveş kıaddüm ĥamında
Nazar kıılmaz o kendü ‘âleminde
- 79 Güzellerle tolarsa cümle ‘âlem
Anuğ ben bir kıılın dünyâya virmem

7

- 80 Biri bir dil-rübâdur nâmı Akbaş
Anuñ cevrin çeken ‘uşşâka sâbâş
- 81 Gönül ‘aşkından çokdan der-be-derdür
Anuñçün ‘âşıkı pîrâne serdür
- 82 Ser-i mû denlü yok luḡfi dirîgâ
Ağardı mûy-ı ser hicrinden ammâ

8

- 32b 83 Birinüñ nâmı ‘Abdülbâki bir mâh
Katı zâlim yaratmış anı Allâh
- 84 Gönül şehrine geldi fitne şaldı
Hâle oldı naḡd-i cânı aldı
- 85 Sever bâki gönül naḡdin o dil-ber
İder bâki kulu gibi cefâlar

9

- 86 Birinüñ nâmı Ḳadri bir perîdür
Çıkarsam vaşfın eflâke yiridür
- 87 Ber-â-ber olmaz aña her yüzi mâh
Yüce ḡalk itmiş anuñ ḡadriñ Allâh
- 88 Anuñla şanma birdür her perî-rû
Ki ḡadri ‘âlidür alçaḡlığı ḡo

10

- 89 İmâmoglu birisi Muşlî nâmı
Melâhat burcınun bedr-i tamâmı
- 90 Neden ikidür ol ebrû-yı mümtâz
İki mihrâb bir câmi‘de olmaz
- 92 İdelden işigin ma‘bed dil-i zâr
Bi-ğamdi’llâh şalât ‘âlimüz var

11

- 93 Birisi sîm-keşdür nâmı Aḫmed
Hudâ halk eylemiş anı ser-âmed
- 94 Ne deḡlü ipin uzatsa raḡîbün
O deḡlü tolanur kûyın ḡabîbün
- 95 Ḳo itsün cümle ‘uşşâḡ ile bâzâr
Birinden birine şarılsun ol yâr

12

- 96 Birisi daḡi Tâci-zâde ol yâr
İder cevr ü cefâ ‘uşşâḡa her bâr
- 97 Metâ‘-ı ‘aḡlum almışken o dil-ber
Baḡa barmaḡ ḡisâbın virmek ister

98 Virürse cânâ vaşlın nesne gitmez
Bu hayrı Mısra varan daği itmez

13

33a 99 Biri Şurâhi-zâde nâmı Ahmed
Cüvân-ı bî-bedel yâr-ı ser-âmed

100 Müfid olmaz recâ-yı vaslın itseñ
Egerlenmez ne deñlü minnet itseñ

101 Odur meydân-ı hüsnüñ şeh-levendi
Güneş olsa yaraşur sîne-bendi

14

102 Birisi sîm-keşdür ol dil-ârâm
Hüseyn olmuş cihân içre aña nâm

103 Gezer firfir döner dün gördüm ağıyâr
Tolandurmuş anı beñzer ki dildâr

104 Çeker kendüye sîmi ‘âdetidür
O mâhuñ sîm-keşlik san‘atıdur

15

105 Biri bir mâh-rû tâcı perî-şâh
Zihî hüsn ü melâhat bâreka’llâh

106 ‘Aceb mi olsa bâzergân o dildâr
Güzellik gibi bir ser-mâyesi var

107 Didüm alur satar yok naqd-i cânı
Didi var yûri alanı satanı

16

108 Birisidür Şeyhîdür ol yâr-ı ser-keş
Cefâsından katı hâlüm müşevveş

109 Disün vaşlı yolını ol ser-efrâd
Benüm de şeyhüm olsun irşâd

110 Olur gayrîlere mihr ü vefâsı
Cefâ eyler başa ol pîr olası

17

33b 111 Birisi sîm-keşdür adı Manşûr
Göñül sevmekde oldı anı mecbûr

112 Nizâr oldı gamından tel gibi cân
Beni çekdi çevirdi şöyle cânân

113 Kemend-i zülfine ol meh giriftâr
Ki ider Manşûrveş ‘uşşâkı ber-dâr

18

114 Biri haqqâkdur nâmı Muhammed
Deger vaşlına irmek ‘ömr-i sermed

115 Tutup ol çâr-sû içre dükkânı
İder ârâste hüsn ile ânı

116 Alup başmaq giyen ol dil-rübâdan
Ayağı yirlere başmaz şafâdan

19

117 Biri yorgancıdur ol tıfl-ı zîrek
Güzel halk eylemiş anı Haq tebârek

118 Muhaşşal devleti dünyâya irdi
Anuñla kim ki bir yorğana girdi

119 Cefâsından gönül çoğ itme âhı
Dağı ma’sûmdur yoqdur günâhı

20

120 Biri bezzâzlar içre Hasan’dur
Güzeldür bî-bedeldür sîm-tendür

121 Şatar kendüsini seçer yâr-ı vefâdâr
İder ammâ ki gayrılarla bâzâr

122 Metâ’-ı vaşlına oldum harîdâr
Beni qor ‘âkıbet göñlinsüz ol yâr

21

- 34a 123 Biri zerger Muhammed'dür o dil-ber
Şarardur 'âşıkun saçın zer eyler
- 124 Olursam pûte-i ğamda nola kâl
Beni şıkdı şaturdı ol ruĥ-ı âl
- 125 İneĥ serd olmasun o şâh-ı zâlim
Olur altunuĥ a'lâsı mülâyim

22

- 126 Biri zer-kûbdur ol mâh-peyker
Aĥa nâmıyla Altun Top dirler
- 127 Revâ mıdur cihân içinde aĥyâr
Ki altun topla oynaya her bâr
- 128 İgende olmasun aĥyâra hem-ser
Şakınsın altun adın bakır eyler

23

- 129 Biri zerger Kerîm ol ruĥları al
Beni ğam potasında eyledi kâl
- 130 'Âceb mi kâdrümi bilse o dil-ber

Bilür zer kadrini zîrâ ki zerger

- 131 Kerem kılmaz dil-i şeydâya aşlâ
Kerîm olmuş o mâhuñ adı ammâ

24

- 132 ‘Arap-zâde biri nâmı Muḥammed
Güzeller içre olmuşdur ser-âmed

- 133 Kime ‘arz itse rûyın ol ser-âmed
Diye sallû alâ nûr-ı Muḥammed

- 134 Dir aña her seḥer ‘uşşâka pâ-mâl
Şabaḥu’l-ḥayr yâ seydi nedür kâl

25

- 34b 135 Biri Yûsuf sehî-kadd dil-rübâdur
Gönül gülzârı âl-i Muştafâ’dur

- 136 Emîr-i cünd-i ḥûbândur ol âfet
Peşinde var durur aña ‘alâmet

- 137 Yeşil destâr giyer ol sehî-kadd
Olur bir serv-i sebz ü ser-âmed

26

- 138 Birinüñ daḥi Cârû’llâh nâmı
Revâdur âsmân olsa maḳâmı

139 Niçün ahvâlümüzden olmaz âgâh
Bizümle Tañrı koñşısınuy ol mâh

140 Yüz kadar bendeñe kılma cefâ çok
Efendi koñşılık haqqı dañi yok

27

141 Bıçaqçıdur biri nâmı Velî'dür
Anuy yolına cânlar virmelidür

142 Olırdı tiz-şemşir-i tabî'at
Şu virse âb-ı la'linden ol âfet

143 Cefâsından hemân ağıâr ırakdur
Bize gelse velî kılıç bıçaqdur

28

144 Biri baqqâldur nâmı Bekir Şâh
Aña gâyet letâfet virmiş Allâh

145 Dün ağıâr ile gördüm semen-ber
Tururlar yağlu ballu söyleşürler

146 Eger kim incidürse sen habîbi
Efendi nergına indir raqîbi

29

- 35a 147 Dededür birisi ol yâr-ı ser-keş
Bırakdı hânķâh-ı dehre âteş
- 148 Cemâlün görmege kim olsa tâlib
Olur rûy-ı celâlî aña gâlib
- 149 Didüm ey hûn düşdi ‘aşķuņa cân
Didi kim tekyeye hoş geldi ķurbân

30

- 150 Baba-zâde biri sultân-ı hûbân
Cihânı eyledi ‘aşķıyla nâlân
- 151 Sehî-ķadd dil-rübâdur ‘işvegerdür
Ser-âmed yâr u cân-ı pederdür
- 152 Ezelden ‘aşķ-ı nâ-şâdıyum ben
Anuñ rüsvâ-yı mâder-zâdıyum ben
- 153 Babası sevse ol yârı maķaldur
Oğlı cândandurur dirler meşeldür
- 154 Olaldan kişver-i hûsn içre sultân
Kulı ķurbânı oldu cümle hûbân
- 155 Nola en şonra aņılsa o dil-ber
Yürürler ķulları ardınca şâhlar

- 35b 156 Turur baħruñ yüzinde ħâr u ħâşâk
Olur deryâ dibinde gevher-i pâk
- 157 Ziĥî bulur mı yükseklik perîşân¹⁶²
Ya andan âftâba var mı noĥşân
- 158 Yüzi rahşende olsun dâyim anuñ
Çerâġı ħaşre dek yansun bînânuñ
- 159 İlâhî bunları ‘âlemde var it
Melâĥat burcî üzre ber-ħarâr it
- 160 Cihân turduĥça tursun bu güzeller
Kuluñ anlarla bulsun zîb ü zîver
- 161 Bi-ĥaĥķın bâ’iş-i icâd u ‘âlem
Bi-ĥaĥķın seyyid-i baĥĥâ vü zemzem
- 162 Ayırma Mânî’yi maĥbûblardan
Şafâsın eksik itme ĥûblardan
- Temmet ba’del-melikü’l-Mennân
Fî cemâziye’l-âĥir sene 1032/1622-23

¹⁶² Müstensih hatası olsa gerek mısradaki bir hece fazla. Bu nedenle vezin çıkmıyor.